

KAPELA IMRICHA ESTERHÁZYHO V ROKOCH 1725 – 1745

LADISLAV KAČIC

Mgr. art. Ladislav Kačic, PhD.; Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Dúbravská cesta 9, 841 00 Bratislava; e-mail: ladislav.kacic@savba.sk

ABSTRACT

Archbishop-primate Emericus Esterházy (1663–1745) has hitherto been known only as a patron of fine art and architecture (G. R. Donner, A. Galli Bibiena and others). Esterházy, however, during the period 1725–1745 also had an outstanding court music ensemble, in which a number of musicians of European significance were active. These included composers (Joseph Umstatt, Johann Matthias Schenauer, Leopold Carl, Johann Peter Behr, Francesco Durante, Johann Otto Rosseter) and many outstanding performers (Giacomo Calandro, Domenico Tasselli, Filippo Antonelli, Angelo Cavallari). Apart from the ensemble's composition, this study also addresses the social status of the musicians and the ensemble's collaboration with other musicians not only from Bratislava (St. Martin's Cathedral), but particularly with the Imperial Court Ensemble and other Viennese musicians and instrument-makers (A. Posch, M. M. Fichtl, M. Leichamschneider etc.), as well as with local Bratislava organ-builders (T. Pantoček, V. Janeček). Primate Esterházy's ensemble belongs to the most celebrated period in the musical history not only of Bratislava but of Central Europe as a whole.

Keywords: Imrich Esterházy, court music ensemble, Preßburg, composers, Durante, Umstatt, instrument makers, Vienna

Úvod

K najvýznamnejším mecénom umenia na Slovensku patril v období baroka uhorský arcibiskup-prímas Imrich Esterházy. Doteraz sú však známe prakticky iba jeho zásluhy o rozvoj výtvarného umenia a architektúry, I. Esterházy totiž zamestnával takých umelcov ako Georg Rafael Donner, Antonio Galli Bibiena, Johann E. Fischer z Erlachu, Paul Troger, Joseph Kurtz, František Xaver Palko, Franz Anton Pilgram a ďalší. Najmä tvorba

prvých dvoch je doteraz aj kvalitne monograficky spracovaná.¹ I. Esterházy mal však v rokoch 1725 – 1745 aj vynikajúcu kapelu, minimálne na úrovni kapely jedného zo svojich neskorších nástupcov Jozefa Batthyányiho v 2. polovici 18. storočia, v ktorej pôsobili o. i. A. Zimmermann, J. M. Sperger, F. X. Hammer, Th. Lotz a viacerí ďalší vynikajúci hudobníci, ktorí pre prímasa Batthyányiho vytvorili v rokoch 1776 – 1783 jeden z najlepších orchestrov v strednej Európe.

Imrich Esterházy, člen rozvetveného a vplyvného šľachtického rodu (jedného z najmocnejších rodov v Uhorsku), sa narodil pravdepodobne 17. 12. 1663.² Študoval u jezuitov v Trnave a v Šoprone, v roku 1680 vstúpil do rehole paulínov. V rokoch 1683 – 1687 študoval teológiu na *Collegium Germanicum et Hungaricum* v Ríme a v roku 1688 bol vysvätený za kňaza. Potom pôsobil ako profesor filozofie a teológie (o. i. na Trnavskej univerzite) a v roku 1702 sa stal generálnym predstaviteľom rádu paulínov. Bol tajným radcom cisára Karola VI., biskupom vo Váci, Záhrebe a Veszpréme. Dňa 1. 9. 1725 sa stal nástupcom zosnulého kardinála Kristiána Augusta Saského na stolci uhorského prímasa v Bratislave a tento významný post zastával až do smrti 6. 12. 1745. Mecénska činnosť I. Esterházyho bola veľmi bohatá, nechal postaviť okolo 70 kostolov, podporoval mnohé rehole (kapucínov, františkánov, paulínov, jezuitov, uršulínky, milosrdných bratov, trinitárov, alžbetínky a i.), chudobných, nechal prestavať vtedajší primaciálny palác (stál na mieste dnešného Primaciálneho paláca), letné arcibiskupské sídlo, barokizáciou Dómu sv. Martina poveril Donnera, ktorý dohliadal aj na stavbu novej Kaplnky sv. Jána Almužníka (1729 – 1732).³ Esterházyho mecénstvo v oblasti hudby však doteraz nebolo spracované, napriek tomu, že roky 1725 – 1745 patria k najsvetlejšim obdobiam dejín Bratislavy. Táto štúdia vychádza prakticky výlučne z pramenných materiálov, uložených v Primaciálnom archíve v Ostrihome (Prímási levéltár, Esztergom, ďalej iba PL), a to vo fonde „Udvarmesteri számadások“ (po slovensky „dvorské protokoly“). V podstate ide prevažne o hospodárske účty, zmluvy a pod., obsahujúce finančné náklady spojené s chodom dvora.⁴

¹ Pozri napr. PÖTZL-MALÍKOVÁ, Mária: *Juraj Rafael Donner a Bratislava*. Bratislava : Tatran 1993. GALAVICS, Géza: Antonio Galli Bibiena in Ungheria e Austria. In: *Acta Historiae Artium*, roč. 30, 1984, s. 177-263, 179-194.

² Dátum narodenia Imricha Esterházyho nie je istý, cf. KOLTAI, András: Esterházy Imre. In: *Esztergomi Ersékek*. Ed. Margit Beke. Budapest : Szent István társulat, 2003, s. 331-338, ako aj KOLTAI, András: Császárhú, bőkezű, remete: Esterházy Imre hercegprímás. In: *Limes 3* (Az Esterházy család). Tatabánya, 2005, s. 5-19. (V oboch publikáciách je aj ďalšia bohatá bibliografia k I. Esterházyemu.) Veľa cenných životopisných údajov Esterházyho obsahuje aj štúdia RUSINA, Ivan: Ikonografia Imricha Esterházyho. In: *Problémy umenia 16. – 18. storočia*. Bratislava : Umeovedný ústav SAV, 1987, s. 194-201.

³ K problematike Kaplnky sv. Jána Almužníka pozri bližšie PÖTZL-MALÍKOVÁ, Ref. 1, s. 25-34.

⁴ Za pomoc pri štúdiu ďakujem srdečne riaditeľovi Prímási levéltár v Ostrihome dr. Andrásovi Hegedűsovi a ostatným pracovníkom archívu. Fond „Udvarmesteri számadások“ je síce z rokov 1725 – 1745 pomerne dobre zachovaný, ale nie je ešte detailne spracovaný. V celej štúdii vrátane prílohy preto uvádzame namiesto signatúr odkazy na konkrétne pramene so skratkou PL a číslom príslušnej krabice (inv. č.), v ktorej sa dokument nachádza. Archívny materiál je natolko bohatý, že v tejto štúdii je možné uviesť iba výber najdôležitejších dokumentov.

Formovanie a rozvoj kapely Imricha Esterházyho

Kapela prímasa I. Esterházyho sa začala formovať čoskoro po jeho nástupe do funkcie a bola (tak ako kapela J. Batthyányiho a mnohé ďalšie podobné hudobné súbo-ry v 17. – 18. storočí) vlastne súkromnou šľachtickou kapelou. Esterházyho dvor nebol malý, v 30. rokoch ho tvorilo okolo 80 zamestnancov, počnúc osobným spovedníkom arcibiskupa, jeho radcami, dvomi lekármi (z toho bol jeden osobný arcibiskupov le- kár), vyššími dvorskými úradníkmi, komorníkmi, zamestnancami kuchyne a končiac sluhami, kočišmi a pod. Hudobníci v ňom mali významné miesto, v čase rozkvetu (v 30. rokoch 18. storočia) tvorilo hudobný súbor 15 – 20 členov.

Jedným z prvých hudobníkov, ktorí prišli k Esterházymu, bol ALEXANDER AGNER (1700 – 1738). V rokoch 1717 – 1719 študoval u trnavských jezuitov, zároveň tu bol altistom („*Collegii Academici altista*“).⁵ V septembri 1725 spieval v jezuitskej školskej hre *Hymenaeus fraude proditus* s hudbou pezienského regenschoriho Františka Talského (Trnava 1725) jednu z hlavných postáv (Jupiter, pravdepodobne ako bas). V tom čase bol už hudobníkom Ostrihomskej kapituly („*Venerabilis Archi-Capituli Strigoniensis Musicus*“), stadiaľ teda priamo prešiel do služieb I. Esterházyho. V Esterházyho kapele bol Agner spočiatku lutnistom, neskôr prvým trubačom (*Tubicen*) a patrila celkom ur- čite k najvzdelanejším hudobníkom kapely, ako to vyplýva z archívnych dokumentov. Kapela sa formovala zrejme postupne, ako prichádzali noví hudobníci. Niektorí jej členovia boli v prvých rokoch existencie kapely súčasne dvorskými úradníkmi, naj- mä komorníkmi (*Cammerdiener*), ako to bolo bežné aj inde. Avšak kým komorník ANTON CHRISTIANI bol pravdepodobne už v tom čase na prvom mieste hobojistom, Franz Biber vykonával predovšetkým práce spojené s funkciou komorníka a hrou na husliach vypomáhal v kapele iba príležitostne. Niektorých hudobníkov nie je možné bližšie identifikovať, lebo v dokumentoch sú uvedení iba všeobecne, napr. „*Lautenista lotricus*“, t. j. lotrinský lutnista (resp. lutnista z Lotrinska).

Najstaršie zloženie kapely možno rekonštruovať z archíválií pre 3. a 4. štvrtrok 1726:

		štvrtročný plat (vo florénoch)	
		3. štvrtrok	4. štvrtrok
Anton Christiani	<i>Cammerdiener</i>	26,-	[26,-]
Johann Matthias Schenauer	<i>Cammer-Musicus</i>	14,-	[30,-]
Friedrich Syhn	<i>Cancellista et Musicus</i>	50,-	[50,-]
Hyacinte Pichon	<i>Cammer-Musicus</i>	-	12,01+8,50
Carl Trautmansheim	<i>Lagej et Musicus</i>	7,30	[7,30]
František Dušek	<i>Fagottista</i>	7,30	[7,30]
Alexander Agner	<i>Lautenista</i>	35,58	50,-
	<i>Lautenista lotricus</i>	6,-	18,19
(Franz Biber	<i>Cammerdiener</i>	30,-	[30,-]

⁵ KAČIC, Ladislav: Musiker bei den Tyrnauer Jesuiten im 18. Jahrhundert. In: *Studia Musicologica Academiae Scientiarum Hungaricae*, 41. Budapest, 2000, s. 181.

Jadro Esterházyho kapely tvorili v 20. rokoch 18. storočia (1726 – 1729) títo hudobníci: JOHANN MATTHIAS SCHENAUER, FRIEDRICH SYHN, LEOPOLD CARL, ANTON CHRISTIANI, HYACINTE PICHON, JACOB HENSCHER, CARL TRAUTMANSHEIM, JOHANN PETER BEHR, ALEXANDER AGNER, MARTIN STREŠKA, WENTZEL BAUER, GEORG HÄRING a FRANTIŠEK DUŠEK. Kapela mala v tomto období 12 – 15 členov. Je zaujímavé, že formálne si boli všetci členovia kapely rovní, v úradných dokumentoch (výplatné listiny, kvitancie, zmluvy a pod.) sa uvádzajú (i podpisujú) iba *Musicus*, *fürstlicher Musicus*, prípadne (niektorí význačnejší) *Commer Musicus*. Len hráči na dychových nástrojoch sa označujú konkrétne – „*Fagottista*“, „*Waldhornist*“, „*Trompeter*“ a pod. Ani v tomto prípade to však neznamená, že hrali iba na jedinom nástroji, to v 18. storočí viac-menej ani nebolo možné. Hráč na prirodzenom rohu (*Waldhornista*) W. Bauer hral napríklad aj na lutne, fagotista F. Dušek na flaute a pod. V roku 1728 sa uvádza jediný hudobník ako spevák JOHANNES TOMAŠÁK (Tomassak, v prameňoch označený „*Johannes Bassist*“), podľa potrieb spievali však zrejme aj ďalší členovia kapely, napr. „*Tenorista Matthias*“ je pravdepodobne totožný so Schenauerom. Treba však zdôrazniť, že v tomto prípade nešlo o predvádzanie cirkevnej hudby, v chrámoch účinkovali spolu s Esterházyho kapelou ako speváci najmä vokalisti príslušných kostolov, najčastejšie Dómu sv. Martina (pozri ďalej). Hudobníci uvedení ako speváci Esterházyho kapely sa podieľali najmä na podujatiach priamo na dvore (v paláci a pod.). To sa týka aj jedinej speváčky, bližšie neznámej FAUSTINY FIGULI, označenej v dokumentoch z rokov 1728 – 1729 ako „*Hoff=Sängerin*“. Záhadnou postavou je zatiaľ aj bližšie neznámy „lotrinský lutnista“ („*Lautenista lotricus*“), ktorý sa uvádza v dokumentoch z roku 1726. Niektorí hudobníci boli v Esterházyho službách iba veľmi krátko, napríklad HYACINTE PICHON prišiel k Esterházymu 15. 10. 1726, bol tu však iba do konca toho roku, 11. 1. 1727 dostal posledný plat a peniaze na cestu („*pro viatico*“), spolu 24 fl 30 X. Treba takisto zdôrazniť, že tak ako na iných šľachtických dvoroch, aj u Esterházyho boli niektorí zamestnanci nielen hudobníkmi, ale vykonávali aj iné funkcie, napríklad F. Syhn bol pisárom a hudobníkom („*Cancellista et Musicus*“), a zároveň aj básnikom a libretistom, hobojsista A. Christiani bol pôvodne komorníkom (*Commerdiener*), ale podpisoval sa už vtedy niekedy „*Commerdiener und Musicus*“, neskôr, v 30. rokoch sa uvádza v dokumentoch už len ako hudobník (*Musicus*).

Hráči na dychových nástrojoch okrem trubačov, najmä fagotisti a hráči na rohoch, bývali – až na výnimky, ako napríklad neskôr, v 30. rokoch fagotista-virtuóz A. Cavallari (pozri ďalej) – väčšinou zaradení medzi sluhov („*Livray-Bediente*“). V roku 1728 sa v archíváliách objavuje po prvýkrát údaj o dvoch chlapcoch-hráčoch na prirodzených rohoch („*2 kleine Walhornisten*“), a to súčasne s príchodom sluhu a hráča na rohu HANSA MICHELA (väčšinou sa uvádza jeho meno takto, niekedy aj Hans Michel Blüe, Blühe, Blie a pod.). Je pravdepodobné, že aspoň jeden z chlapcov bol Michelovým synom.

Zloženie kapely Imricha Esterházyho v rokoch 1726 – 1729

		*1726	1727	1728	1729
Leopold Carl	<i>Cammer-Musicus</i>	–	x	x	x
Johann Matthias Schenauer	<i>Cammer-Musicus</i>	x	x	x	x
Friedrich Syhn	<i>Cancellista, Musicus</i>	x	x	x	–
Hiacynte Pichon	<i>Cammer-Musicus</i>	x	–	–	–
Alexander Agner	<i>Tubicen, [Lautenista]</i>	x	x	x	x
Martin Streška	<i>Tubicen</i>	–	x	x	x
Johann Peter Behr	<i>Musicus</i>	–	x	x	x
Anton Christiani	<i>Cammerdiener, Musicus</i>	x	x	x	x
Jacob Henschel	<i>Musicus</i>	–	x	x	x
Carl Trautmansheim	<i>Cammerlaquay simul Musicus</i>	x	x	x	x
Wentzel Bauer	<i>Waldhornist, [Lautenista]</i>	–	x	x	x
Georg Häring	<i>Waldhornist</i>	–	–	x	x
Johannes Wagner	<i>Waldhornist</i>	–	–	x	x
Johann Balthasar Throner	<i>Waldhornist, Laquay</i>	–	x	x	x
František Dušek	<i>Fagottista</i>	x	x	–	–
Joseph Gravinger	<i>Neues Laquay simul Musicus</i>	–	–	–	x
Johannes Tomašák	<i>Bassista</i>			x	
Faustina Figuli	<i>Hoff=Sängerin</i>			x	x
Hans Michel	<i>Laquay</i>	–	–	x	x
<i>Lautenista lotricus</i>		x	–	–	–
(Franz Biber)	<i>Cammerdiener</i>	x	x	x	x

Poznámka:

*Údaje z roku 1726 sú nekompletné (iba na základe kvitancií a pod.), výplatné listiny sa zachovali až od roku 1727.

Veľký rozvoj kapely nastal v 30. rokoch 18. storočia. V roku 1730 prišli niekoľkí výborní hudobníci: JOSEPH UMSTATT (1711 – 1762) mal kontakty s Esterházyovcami už predtým – počas štúdia u jezuitov v Trnave (1727 – 1730) učil hudbu, najmä hru na klávesovom nástroji („*im Orgelschlagen*“) svojho mladšieho spolužiaka Mikuláša Esterházyho „Nádherymilovného“ z eisenstadtskej vetvy rodu, neskoršieho zamestnávateľa J. Haydna.⁶ Navyše od roku 1725 pracoval jeho otec, viedenský dvorský maliar, pre Jozefa Esterházyho v novopostavenom kaštieli Esterházyovcov v Čeklísi (dnes Bernolákovo).⁷ Arcibiskup teda mohol mať dobré referencie o tomto viedenskom rodákovi, vynikajúcom hráčovi na klávesových nástrojoch. Umstatt prišiel do Esterházyho kapely ako 19-ročný a ako skladateľ si čoskoro vybudoval silnú pozíciu medzi staršími kolegami, stal sa jednou z vedúcich osobností, dokonca ako jediný zo všetkých Esterházyho hudobníkov sa od roku 1737 podpisoval ako „*Music-Director*“, t. j. bol neoficiálne kapelníkom. V tom čase sa staral o riadny chod kapely, teda vykonával rovnaké povinnosti ako predtým i potom J. M. Schenauer alebo L. Carl. (Pozri obr. 1.)

⁶ KAČIC, Ref. 5, s. 182.

⁷ Doterajšie poznatky o živote J. Umstatta pozri najkompletnejšie KAČIC, Ladislav (Ed.): *Joseph Umstatt – Concerti per violino*. Bratislava : Vysoká škola múzických umení, 2013.

Spolu s Umstattom prišiel v roku 1730 do Bratislavy aj taliansky virtuóz-fagotista ANGELO CAVALLARI a FRANZ AMEND, v roku 1731 dokonca JOHANN OTTO ROSSETTER, jeden z najlepších huslistov Cisárskej dvorskej kapely vo Viedni⁸ (rok a pol pôsobil paralelne v oboch súboroch). Nevieme zatiaľ presne povedať, akým spôsobom angažoval I. Esterházy svojich hudobníkov, (podobne je to v podstate aj u výtvarných umelcov, Donnera nevynímajúc⁹). Esterházy mal ako radca cisára Karola VI. určite dobré kontakty predovšetkým vo Viedni, mal tam i svojich úradníkov, avšak už od čias štúdií mal nepochybne kontakty aj priamo v Taliansku. Krátko po svojom príchode priviedol Rossetter do kapely svojho syna JOHANNA KILLIANA ROSSETTERA, v roku 1734 prišiel ďalší viedenský huslista JOSEPH HILVERDING a fagotista JAKUB ŠTETINA, ktorí pôsobili v kapele až do Esterházyho smrti (a rozpustenia kapely), rovnako ako od roku 1736 dvaja hudobníci grófa Kinského („*Musici Kinskiani*“) ADAM ZDANSKÝ a JOHANN JOSEPH STEPHAN (Štěpán). S dvorským kancelárom Kinským mal I. Esterházy tiež úzke kontakty, čo dosvedčuje napríklad spolupráca s jeho hudobníkmi najmä v prvých rokoch existencie a budovania kapely (pozri ďalej).

Výrazným prínosom bol v roku 1737 príchod skúseného talianskeho huslistu GIACOMA CALANDRA, ktorý predtým pôsobil ako koncertný majster v rôznych talianskych operných orchestroch (napr. v známom Teatro Capranica v Ríme).¹⁰ Aj Calandro zostal v Bratislave až do zániku kapely. O tom, že kapela mala stabilné obsadenie (počet hráčov), svedčí o. i. fakt, že v prípade odchodu niektorého hudobníka (alebo jeho smrti) bol okamžite nahradený iným. Týka sa to napríklad trubača Alexandra Agnera († 1738), ktorého nahradil PAUL SMUTZ, resp. keď už predtým (1731) odišiel z kapely MARTIN STREŠKA, ktorý vstúpil do paulínskeho rádu a nahradil ho JOHANN PAUL NABICHT; ten však zakrátko (1734) zomrel a nahradil ho ešte v tom istom roku GOTTFRIED FINK. (Podobne fagotista A. Cavallari odišiel 9. 10. 1734 a nahradil ho J. Štetina.)

Od 30. rokov mala Esterházyho kapela aj svojho stáleho kopistu; bol ním JACOB SPERLICH, zaradený medzi sluhami („*Livray-Bediente*“) a na niektorých dokumentoch označený aj ako „*Musicus*“, hrával teda určite v prípade potreby aj na nejakom nástroji. Z úradníkov sa príležitostne vyskytuje označenie „*Musicus*“ pri vyššie spomínanom FRANZOVI BIBEROVI, ktorý bol komorníkom („*Cammerdiener*“) a úzko spolupracoval aj na organizácii práce kapely (nákup strún, opravy nástrojov a pod.). Na druhej strane hudobník FRANZ AMEND bol poverený v niektorých rokoch aj funkciou zástupcu knihovníka („*Vicebuchhalter*“).

Medzi sluhami („*Livray-Bediente*“) sa stabilne na prvom mieste uvádza fagotista JAKUB ŠTETINA, ktorý prišiel v roku 1734 (vo výplatných listinách je niekedy uvedený iba – ako to bolo u sluhov bežné – „*Fagottista Jacob*“ alebo dokonca len „*Fagottista*“), hneď za ním sú hráči na prirodzených rohoch. Títo traja boli spomedzi sluhov aj najlepšie platení (pozri ďalej). Medzi sluhami sa uvádza aj „*Instrument Diener*“, teda

⁸ O J. O. Rossetterovi pozri bližšie KÖCHEL, Ludwig Ritter von: *Die Kaiserliche Hof-Musikkapelle in Wien von 1543 bis 1867* (Wien 1869). Reprint Hildesheim; New York : Georg Olms Verlag, 1976, s. 70, 76, 83.

⁹ Porov. PÖTZL-MALÍKOVÁ, Ref. 1, s. 15.

¹⁰ AMORE, Andrea: Giacomo Calandro, un violinista del '700. In: *Le Vie della Musica*. roč. 8, 2007, č. 46. V elektronickej podobe tiež dostupné na internete <http://www.terredeigambacorta.org>

sluha, ktorý mal na starosti hudobné nástroje. Takúto funkciu mala každá seriózna šľachtická kapela. U Esterházyho túto funkciu zastával najprv Matthias Koller a po ňom Jacob Singer.

Členovia kapely Imricha Esterházyho v rokoch 1730 – 1739

		1730	1731	1732	1733	1734	1735	1736	1737	1738	1739
Leopold Carl	<i>Cammer-Musicus</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Johann Matthias Schenauer	<i>Cammer-Musicus</i>	x	x	-	-	-	-	x	x	x	x
Anton Christiani	<i>Musicus, Huboista</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	-	-
Franz Amend	<i>Musicus,</i> <i>Vicebuchhalter</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	-
Joseph Umstatt	<i>Musicus</i> <i>Music=Director</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Angelo Cavallari	<i>Fagottista</i>	x	x	x	x	x	-	-	-	-	-
Johann Otto Rosseter	<i>Caesareus Musicus</i>	-	x	x	-	-	-	-	-	-	-
Johann Killian Rosseter	<i>Cammer-Musicus</i>	-		x	x	-	-	-	-	-	-
Jacob Henschel	<i>Musicus</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x†	
Carl Trautmansheim	<i>Musicus</i>	x	x	x	x	x	x	x	x†		
Johann Beczwarowsky	<i>Waldhornist</i>	-	-	x	x	x	x	x	x	x	x
Joseph Hilverding	<i>Musicus</i>	-	-	-	-	x	x	x	x	x	x
Jacob Štčina	<i>Fagottista</i>	-	-	-	-	x	x	x	x	x	x
Alexander Agner	<i>Tubicen</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x†	
Martin Streška	<i>Tubicen</i>	x	x	-	-	-	-	-	-	-	-
Johann Paul Nabicht	<i>Tubicen</i>	-	-	x	x	x†					
Gottfried Fink	<i>Tubicen</i>	-	-	-	-	x	x	x	x	x	x
Paul Smutz	<i>Tubicen</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	x	x
Johannes Urban	<i>Oboista</i>	-	-	-	-	-	x	x	-	-	-
Wentzel Bauer	<i>Waldhornist</i>	x	x	x	x	x	x	x	-	-	-
Georg Häring	<i>Laquay</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Andreas Glasser	<i>Walhornist</i>	-	-	-	-	-	x	x	x	x	x
Joseph Frosch	<i>Waldhornist</i>	-	-	-	-	-	x	x	x	x	x
Michael Meissner	<i>Fagotista</i>	-	-	-	-	-	-	x	x	x	x
Adam Zdanský	<i>Musicus Kinskianus</i>	-	-	-	-	-	-	x	x	x	x
Johann Joseph Stephan	<i>Musicus Kinskianus</i>	-	-	-	-	-	-	x	x	x	x
Giacomo Calandro	<i>Musicus</i>	-	-	-	-	-	-	-	x	x	x
Jacob Sperlich	<i>Kopista, Musicus</i>	-	-	-	x	x	x	x	x	x	x
Franz Biber	<i>Cammerdiener,</i> <i>Musicus</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Hans Michel Blühe	<i>Laquay</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

V lete 1739 (konkrétne 1. júla, súčasne s G. R. Donnerom) odišiel z Esterházyho kapely J. Umstatt. Súbor si však udržal vysokú kvalitu aj v 40. rokoch 18. storočia. Hlavným dôvodom bola skutočnosť, že v roku 1740 prišiel do Bratislavy slávny Nea-

poľčan FRANCESCO DURANTE (1684 – 1755). O pobyte Duranteho v strednej Európe sa doteraz nevedelo.¹¹ Na jeseň 1739 opustil náhle svoje miesto na *Conservatorio dei Poveri di Gesù Christo*, v jeho biografii bolo až do návratu do Neapola v roku 1742 (avšak na *Conservatorio di Santa Maria di Loreto*) „biele miesto“. V staršej literatúre sa vyskytujú len nejasné zmienky, bez pramenných dokladov, o tom, že bol dokonca v Sasku.¹² Zatiaľ nevieme povedať, ako sa Durante dostal do Esterházyho služieb. Pravdepodobne prišiel cez Viedeň (tu skomponoval roku 1739 *Salve regina* „per il Signor Praun“, t. j. pre basistu Cisárskej dvorskej kapely), ale referencie mohol mať aj od talianskych kolegov (najmä z okolia Neapola, pochádzali odtiaľ Cavallari aj Calandro). Durante zostal u Esterházyho minimálne do konca roku 1740, dosvedčujú to výplatné listiny i zachované kvitancie (za 1. – 4. štvrtrok). (Pozri obr. 2.) Nevieme zatiaľ povedať, či bol Durante v Bratislave aj v roku 1741; k tomuto roku (takisto k roku 1742) chýbajú zodpovedajúce pramene. Bolo by to osobitne zaujímavé, lebo v roku 1741 mala Esterházyho kapela dôležité funkcie v súvislosti s korunováciou Márie Terézie (korunoval ju Imrich Esterházy) a sčasti zastupovala Cisársku dvorskú kapelu, ktorej niektorí členovia sa museli vrátiť do Viedne.

V roku 1740 prišiel do Bratislavy aj známy taliansky kastrát DOMENICO TASSELLI a ďalší spevák DARIO LUCA CATANI, pravdepodobne tiež kastrát, pochádzajúci z Pistoie. Catani účinkoval krátko predtým (1738 – 1739) v opere grófa F. A. Rottala v Holešove,¹³ do Bratislavy prišiel teda pravdepodobne priamo odtiaľ. Kvôli absencii prameňov nemôžeme zatiaľ povedať, dokedy zostal v Bratislave, ale v roku 1743 sa už v dokumentoch neobjavuje. Tasselli, ktorý predtým účinkoval okrem talianskych operných domov aj v Brne (1737) a v Prahe (1739), bol členom Esterházyho kapely od apríla 1740 až do konca roku 1745. Ďalšou významnou posilou súboru bol altista Cisárskej dvorskej kapely vo Viedni FILIPPO ANTONELLI,¹⁴ ktorý sa po prvýkrát vyskytuje v dokumentoch v roku 1744. Hoci F. Antonelli vo Viedni nepatril k speváckym hviezdám typu Carestiniho či Orsiniho, bol to určite skúsený, všestranný hudobník, podobne ako husľový virtuóz CARL DAVID VON CRONNENSTEIN (1709 – 1746), ktorý prišiel do Esterházyho služieb v roku 1743. Spolu s dlhoročnými členmi kapely L. Carlom, J. M. Schenauerom, G. Calandrom, J. Hilverdingom a ďalšími tvorili všetci spomínaní hudobníci silné obsadenie, ktoré mohlo byť zárukou najvyššej kvality. Od roku 1743 bol členom kapely aj tenorista GEORG HÄCK, označovaný v dokumentoch väčšinou iba „*Musicus*“, hrával pravdepodobne tak ako väčšina spevákov (vrátane kastrátov) aj na nejakom nástroji. Ešte v roku 1743 prišiel do Esterházyho kapely IGNAZ WALERSKI, ktorý sa po jej zániku stal roku 1748 organistom u jezuitov v Budíne.¹⁵

¹¹ Heslo „Durante“. In: *Die Musik in Geschichte und Gegenwart*. Kassel; Basel; London; Tours : Bärenreiter Verlag, 1954, Bd-3, šp. 986-994. Pozri tiež *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Vol. 7. London; New York : Oxford University Press 2001, s. 739-745.

¹² GINGUENÉ, Pierre-Louis: *Notice sur la vie et les ouvrages de Niccolo Piccinni*. Paris, 1801, s. 7.

¹³ Za informáciu ďakujem srdečne dr. Jane Spáčilovej (Brno).

¹⁴ KÖCHEL, Ref. 8, s. 82.

¹⁵ RENNER-VÁRHIDI, Klára: Das Musikleben einiger bedeutender Kirchen im Pest-Buda des 18. Jahrhunderts. In: *Studia Musicologica Academiae Scientiarum Hungaricae*, 39. Budapest, 1998, s. 61 a 114.

Členovia kapely Imricha Esterházyho v rokoch 1740 – 1745

		1740	*1741	*1742	1743	1744	1745
Francesco Durante		x	?	–	–	–	–
Leopold Carl	<i>Musicus</i>	x	x	x	x	x (†)	
Johann Matthias Schenauer	<i>Musicus</i>	x	x	x	x	x	x
Joseph Hilverding	<i>Musicus</i>	x	x	x	x	x	x
Adam Zdanský	<i>Musicus Kinskianus</i>	x	x	x	x	x	x
Johann Joseph Stephan	<i>Musicus Kinskianus</i>	x	x	x	x	x	x
Giacomo Calandro	<i>Musicus</i>	x	x	x	x	x	x
Domenico Tasselli	<i>Castrat</i>	x	x	x	x	x	x
Dario Luca Catani	[<i>Castrat?</i>]	x	?	?	–	–	–
Filippo Antonelli	[<i>Castrat Altista</i>]	–	–	–	–	x	x
Georg Häck	<i>Musicus, Tenorista</i>	–	–	–	x	x	x
Carl David v. Cronnenstein	<i>Musicus</i>	–	–	–	x	x	x
Jacob Štetina	<i>Fagottista</i>	x	x	x	x	x	x
Gottfried Fink	<i>Tubicen</i>	x	x	x	x (†)		
Paul Smutz	<i>Tubicen</i>	x	x	x	x	x	x
Johann Rößler	<i>Tubicen</i>	–	–	–	x	x	x
Johann Georg Trinkl	<i>Musicus</i>	–	–	–	x	–	–
Georg Häring	<i>Cammer-Laquay</i>	x	x	x	x	x	x
Michael Meissner	<i>Fagottista</i>	x	x	x	x (†)		
Andreas Glasser	<i>Waldhornist</i>	x	x	x	x	x	x
Joseph Frosch	<i>Waldhornist</i>	x	x	x	x	x	x
Jacob Sperlich	<i>Kopista, Musicus</i>	x	x	x	x	x	x
Ignaz Walerski	<i>Laquay u. Musicus</i>	–	–	–	–	x	x
(Franz Biber)	<i>Cammerdiener</i>	x	x	x	x	x	x

Poznámka:

*Z rokov 1741 a 1742 sa nezachovali archívne doklady toho typu (výplatné listiny, kvitancie), preto sú tieto roky rekonštrukciou.

V kapele I. Esterházyho teda za dve desaťročia (1725 – 1745) pôsobilo približne 50 hudobníkov, z nich viacerí – F. Durante, J. Umstatt, J. M. Schenauer, L. Carl, J. P. Behr – boli aj skladateľmi. S kapelou však úzko spolupracovali aj ďalší hudobníci. Na prvom mieste treba menovať známeho francúzskeho fagotistu (a flautistu) LOUISA DÉTRYHO (1698 – ?), ktorý predtým pôsobil na viacerých šľachtických dvoroch v Nemecku (Würzburg, Stuttgart).¹⁶ Od januára 1738 do apríla 1739 bol Détry v službách Esterházyho, nenachádzame ho však vo výplatných listinách, ale zachované kvitancie dosvedčujú, že bol platený (a nie zle!, pozri ďalej) v podstate pravidelne, mesačne dostával 33 florénov, čo by znamenalo (teoreticky) ročný plat takmer 400 florénov. L. Détry, inak tiež skladateľ, pôsobil potom po odchode z Bra-

¹⁶ OWENS, Samantha: The Court of Württemberg–Stuttgart. In: *Music at German Courts 1715 – 1760*. Ed. Samantha Owens, Barbara M. Reul, Janice B. Stockigt. Woodbridge : Boydell Press, 2011, s. 174, 186. KIRSCH, Dieter: The Court of Würzburg. *Ibid.*, s. 309, 312.

tislavy v 40. rokoch – spoločne s Umstattom – v službách J. L. Dietrichsteina v Brne (Umstatt tu bol kapelníkom).¹⁷

Najvýznamnejší hudobníci kapely Imricha Esterházyho

Alexander Agner (Aigner; 1700 – 1738) študoval najprv u jezuitov v Skalici, neskôr poetiku a rétoriku u jezuitov v Trnave, zároveň bol altistom Univerzitného kostola sv. Jána Krstiteľa („*Altista Collegii Academici SJ*“), potom sa stal hudobníkom Ostrihomskej kapituly, ktorá sídlila tiež v Trnave. V septembri 1725 spieval v Trnave rolu Jupitera v jezuitskej školskej hre *Hymenaeus fraude proditus* s hudbou pezinského regenschoriho F. Talského, v perioche sa uvádza ako „*D. Alexander Aigner, Ven. Archi-Capit. Strigon. Musicus*“.¹⁸ Do služieb I. Esterházyho určite vstúpil ako jeden z prvých a v jeho kapele spočiatku hrával najmä na lutne („*Lautenista Suae Celsitudinis*“), potom zastával až do smrti post prvého trubača. Agner mal veľmi dobré vzdelanie (všetky dokumenty z jeho ruky sú napísané v latinčine), v prípade potreby pravdepodobne účinkoval aj ako spevák.

Filippo Antonelli (ca. 1710 – 1760) bol najprv spevákom v Lorete, v roku 1734 sa stal altistom („*Contralto*“) Cisárskej dvorskej kapely vo Viedni s platom 800, resp. 900 florénov ročne.¹⁹ Hoci nepatril medzi kastrátske „hviezdy“, kapelník J. J. Fux sa vyslovoval o jeho kvalitách veľmi pozitívne. V roku 1740 bol pri reorganizácii (a redukcii) Cisárskej dvorskej kapely penzionovaný, v zoznamoch jej členov sa však uvádza aj po roku 1749. Najneskôr v roku 1744 vstúpil do služieb I. Esterházyho, zomrel vo Viedni.

Johann Peter Behr (1. polovica 18. storočia) sa stal členom Esterházyho kapely v roku 1727 a pôsobil v nej viac než rok. Ako skladateľ patril k najvýznamnejším hudobníkom v Esterházyho službách. Zaujímavý je údaj na výplatnej listine z roku 1727, že Behra platí pán Jelenffy („*bezahlt von Herrn Jelenffy*“), bratislavský kanonik, neskôr dostával Behr riadne štvrtročný plat, tak ako ostatní zamestanci dvora. V roku 1729 Behr skomponoval hudbu, ktorá zaznela pri príležitosti návštevy Jozefa Esterházyho, novomestského prepošta a ďalších osobností u prímasa I. Esterházyho v Bratislave. Jeho skladby sa zachovali (práve aj z obdobia pôsobenia v Bratislave) o. i. v Göttweigu (1729 – 1737).²⁰

Giacomo Calandro (1707 – 1788),²¹ starší brat skladateľa a kapelníka Nicolu Calandra, patril k prominentným a aj k najlepšie plateným hudobníkom Esterházyho kapely. Študoval v Neapole (od roku 1721 na *Conservatorio dei Poveri di Gesù Cristo*), potom pôsobil ako huslista, resp. koncertný majster v rôznych operných orchestroch, od roku 1732 v Teatro Capranica v Ríme. V roku 1737 sa stal členom Esterházyho kapely a pô-

¹⁷ SEHNAL, Jiří: Die Adeligen Kapellen im 17. und 18. Jahrhundert in Mähren. In: *Studies in Music History Presented to H. C. Robbins Landon on his Seventieth Birthday*. Ed. Otto Biba, David W. Jones. London : Thomas & Hudson, 1996, s. 200 (a poznámka č. 30).

¹⁸ Edícia periochy in *Jezuitska iskoladrámák* (Régi Magyar Drámai emlékek XVIII. század 4/2.). Ed. Imre Varga. Budapest : Akadémiai kiadó – Argumentum kiadó, 1995, s. 1005-1017.

¹⁹ KÖCHEL, Ref. 8, s. 75, 82 a 86.

²⁰ RIEDEL, Friedrich W.: *Der Göttweiger Thematische Katalog von 1830*. München; Salzburg : Verlag Emil Katzschler, 1979, č. 1002 (*Aria de B.M.V. Nativ.*, 1729), č. 1124 (*Aria de Adventu D.*, 1732), č. 1809 (*Litaniae lauretanae*, 1737), č. 2541 (*Miserere*, 1736).

²¹ AMORE, Ref. 10, s. 38-39.

sobil v nej až do arcibiskupovej smrti (1745). V roku 1750 sa stal koncertným majstrom orchestra opernej spoločnosti G. B. Locatelliho, ktorá pôsobila v Prahe²² a vo viacerých ďalších mestách strednej Európy (ale napríklad i v Petrohrade), od roku 1760 pôsobil v Braunschweigu, potom sa vrátil do Talianska (Benátky, Bologna), zomrel v Neapole.

Leopold Carl (1698 – 1744) bol dlhoročným koncertným majstrom a jedným z najvýznamnejších hudobníkov Esterházyho kapely, v ktorej pôsobil od roku 1727 (do Bratislavy prišiel 6. júna, 11. 7. 1727 bol prijatý do kapely) až do konca života. Okrem Schenauera a Umstatta sa staral najčastejšie o prevádzku orchestra, najmä o nákup strún a notových materiálov, o opravy sláčikových nástrojov a pod. L. Carl bol aj skladateľom, je však zložité vymedziť jeho tvorbu, lebo veľa skladieb označených v zbierkach a v inventároch iba menom „Carl“²³ môže pochádzať od mladšieho a známejšieho skladateľa Antona Carla (ca. 1717 – 1784).

Carl David von Cronnenstein (1709 – 1746), husľový virtuóz, sa stal členom Esterházyho kapely v roku 1743. V Bratislave sa mu narodili dve deti, v roku 1746 tu aj ako 37-ročný zomrel.

Francesco Durante (1684 – 1755)²⁴ bol určite najvýznamnejším hudobníkom Esterházyho kapely. Študoval pravdepodobne u O. Pitoniho v Ríme, v roku 1710 sa stal pedagógom na *Conservatorio Sant'Onofrio*, od roku 1728 bol kapelníkom a učiteľom hudby na *Conservatorio dei Poveri di Gesù Cristo*, tiež v Neapole. V septembri 1739 opustil náhle svoje miesto a vydal sa do strednej Európy, nejaký čas sa zdržiaval pravdepodobne aj v Drážďanoch. V Esterházyho službách pôsobil dokázateľne minimálne celý rok 1740. V roku 1742 sa Durante vrátil do Neapola, kde stal nástupcom N. Porporu na *Conservatorio di S. Maria di Loreto*, v roku 1744 sa vrátil na svoje pôvodné miesto v *Sant'Onofrio* (nástupca L. Lea). Patril k najvýznamnejším predstaviteľom neapolskej školy a pedagógom v Európe vôbec v polovici 18. storočia, jeho žiakmi boli napríklad G. B. Pergolesi, D. Teradellas, P. Anfossi, T. Traëtta, A. Sacchini a Ď. Durante sa venoval prakticky výlučne cirkevnej hudbe, bol veľkým majstrom kontrapunktu a prívržencom *stile antico*, ale významné sú aj jeho inštrumentálne diela.

Joseph Hilverding pochádzal zo známej a rozvetvanej rodiny divadelníkov, bábkohercov a tanečníkov.²⁵ Nateraz však nemožno povedať, v akom príbuzenskom vzťahu bol k slávnemu viedenskému dvorskému tanečníkovi Franzovi Hilverdingovi (1734 – 1740), Johannovi Baptistovi Hilverdingovi či k speváckam Marii Anne Hilverdingovej-Schulzovej (sopranistka Cisárskej dvorskej kapely, 1717 – 1740) alebo Marii Monike Hilverdingovej (dcéra J. B. Hilverdinga, od roku 1720 „*Hofscholarin*“, t. j. štipendistka Cisárskej dvorskej kapely). Joseph Hilverding bol členom (huslistom) Esterházyho kapely v rokoch 1734 – 1745 a v Bratislave sa mu narodili (i zomreli) viaceré deti.

²² JONÁŠOVÁ, Milada: Italské operní árie na svatovítském kúru v Praze. Sehlingova éra. In: *Hudbní věda*, roč. 38, 2001, č. 3-4, s. 283.

²³ Napr. TANK, Ulrich: *Dokumente zur Esterházyischen Hofmusik*. Regensburg : Gustav Bose Verlag, 1981, s. 296.

²⁴ Okrem encyklopedickej literatúry (MGG, Grove, Ref. 11) o Durantem pozri napr. DIETZ, Hanns-Bertold: The Neapolitan School: Francesco Durante (1684–1755) – Aspects of Manuscript Dissemination, Misattributions, and Reception. In: *Musica en Perspectiva*, roč. 2, 2009, č. 2, s. 7-30.

²⁵ CESNAKOVÁ-MICHALCOVÁ, Milena: Herecký rod Hilverdingovcov. In: *Slovenské divadlo*, roč. 28, 1980, č. 3, s. 370-375.

Johann Otto Rossetter (ca. 1680 – 1754) bol od roku 1709 huslistom Cisárskej dvorskej kapely vo Viedni. Patril k najlepším a zároveň najvyťaženejším hudobníkom, bol aj dobre platený, jeho ročný plat 900 florénov bol medzi huslistami druhý najvyšší, hneď za talianskymi koncertnými majstrami viedenskej dvorskej kapely N. Matteisom ml. a A. Ragazzim. J. O. Rossetter sa zúčastnil ako člen viedenskej dvorskej kapely už korunovácií v Bratislave v rokoch 1712 a 1714,²⁶ bol členom cisárskej kapely aj pri korunovácií Márie Terézie (1741). Navštívil viackrát Taliansko a bol i skladateľom (zachoval sa jeho husľový koncert²⁷). U Esterházyho pôsobil približne rok (1731/1732) a do kapely priviedol aj svojho syna Johanna Killiana.

Johann Matthias Schenauer († okolo 1760) patril k najstabilnejším a najskúsenejším členom Esterházyho kapely, pôsobil v nej prakticky od začiatku až do rozpustenia, v roku 1732 síce odišiel, ale vrátil sa v roku 1736 (zatiaľ nepozáme príčinu odchodu, ani kde bol medzitým). Od počiatku (ale intenzívne aj v posledných rokoch existencie kapely) vykonával Schenauer podstatnú časť organizačných prác spojených s kapelou, väčšinou sa podpisoval „*Cammer Musicus*“, jedenkrát je označený ako „*Primarius musicus*“. Schenauer bol veľmi aktívnym skladateľom, najmä v prvých rokoch existencie kapely, keď pre Esterházyho spolu s F. Syhnom vytvoril množstvo oratórií a ďalších vokálno-inštrumentálnych diel (pozri ďalej). Komponoval však aj cirkevnú a inštrumentálnu hudbu, od neho pravdepodobne pochádza zachované jedno rekviem a jedna nemecká cirkevná ária,²⁸ ako aj flautový koncert, zaznamenaný v inventári eisenstadtských Esterházyovcov.²⁹

Martin Streška (1702 – 1786) pôsobil ako trubač (*Tubicen*) v Esterházyho službách v rokoch 1727 – 1731. Potom vstúpil do paulínskeho rádu (v októbri 1731 mu nechal Esterházy ušiť paulínsky habit), od roku 1742 študoval filozofiu a morálnu teológiu v Marianke, štúdium teológie dokončil v Trnave. Pôsobil v paulínskych kláštoroch v Marianke a Velkom Varadíne (Grosswardein, dnes Oradea v Rumunsku), v roku 1776 sa stal defínitorom Uhorskej provincie paulínov.³⁰ Patril k najvýznamnejším historikom paulínskeho rádu v strednej Európe, je autorom monumentálnych dejín rádu *Annales Ordinis Sancti Pauli* (rukopis sa zachoval).

Friedrich Syhn († po roku 1769) patril k najvzdelanejším ľuďom Esterházyho dvora. Od roku 1726 sa uvádza ako pisár a hudobník („*Cancellista et Musicus*“), bol však aj výborným básnikom, ako to dokladajú jeho libretá, ktoré zhudobnil Schenauer. Po odchode z Esterházyho kapely (1729) pôsobil ako právnik a archivár významnej kapituly v korutánskom Gurku (1736 – 1760), bol aj historikom (je autorom *Annales Gurcenses*, 1769).³¹ V Esterházyho kapele hrával Syhn pravdepodobne o. i. na husliach, ako to dokladá niekoľko kvitancií, napríklad za dvojce huslí, predaných kapele:

²⁶ KAČIC, Ladislav: Musik in der Zeit der Preßburger Krönungsfeierlichkeiten. In: *Musicologica Istropolitana* II. Ed. Marta Hulková. Bratislava : Universitas Comeniana Facultas Philosophica, 2003, s. 37.

²⁷ RISM A II, ID no. 450017217.

²⁸ RISM A II, ID no. 600077565 a no. 600090568.

²⁹ TANK, Ulrich: *Dokumente zur Esterházyischen Hofmusik*. Regensburg : Gustav Bose Verlag, 1981, s. 328 (Schenauer. Konzert für Flöte).

³⁰ Pozri bližšie online *Magyar Katolikus Lexikon*, <http://lexikon.katolikus.hu/S/Streszka.html>

³¹ BUCHINGER, Wilma – LANG, Helmut – MITTENDORFER, Konstanze: *Handbuch der historischen Buchbestände in Österreich, Bd. 3 (Burgenland, Kärnten, Niederösterreich, Salzburg, Wien)*. Hildesheim : Georg Olms Verlag, 1996, s. 59.

Quittung / Vor H. Syhn weg. Zwej so S:r f: Gd. pr. 30 fl Verkaufte Violinen als vor andere halbscheid. / Pr. 15 fl – / N:o 6

*Bezeige hiemit, daß mich herr Inspector von Neübauer, mitt dem halben Restirenden Theil, das ist 15 fl, deren um 30 fl Ihro hochfürst. Gd. Verkaufften 2 Violinen plenè Contentiert habe: vor dem vorigen halben Theil aber zeigt die gegebene Quittung.
Presburg den 8ten Jenner 728*

Fridericus Syhnn mppria

Kontakty s kapelou nestratil Syhn určite ani po svojom odchode a do Bratislavy posielal noty (o. i. oratóriá) z Korutánska, ba dokonca z Talianska.

Domenico Tasselli, známy taliansky kastrát, ktorý účinkoval v 20. a 30. rokoch v operných domoch severného Talianska (Macerata, Treviso) a medzi rokmi 1737 – 1739 aj v Prahe a Brne. V roku 1740 sa stal členom kapely I. Esterházyho, kde zostal až do konca roku 1745.

Joseph Umstatt (1711 – 1762)³² bol po Durantem najvýznamnejším hudobníkom kapely I. Esterházyho. Do Bratislavy prišiel mladý, bezprostredne po skončení štúdií u jezuitov v Trnave (1727 – 1730), 1. júla 1730 sa stal členom kapely a zostal tu plných 9 rokov, do začiatku júla 1739, pričom posledné tri roky vykonával neoficiálne funkciu kapelníka („*Music-Director*“). Jednou z príčin Umstattovho odchodu z Esterházyho služieb mohla byť skutočnosť, že sa cítil finančne nedocenený (pozri ďalej), bol totiž všestranne mimoriadne aktívny, organizačne i ako skladateľ. V listine odmien za 2. štvrtrok 1739, teda za posledný Umstattov štvrtok v Bratislave, je uvedená poznámka „*ex Speciali gratia*“, čo nenájdeme v dokumentoch nikde inde. Na dvore si ho teda určite mimoriadne vážili. Po odchode z Bratislavy – a pravdepodobne tiež márnej snahe získať miesto v Cisárskej dvorskej kapele –, sa stal kapelníkom a učiteľom hudby u grófa Dietrichsteina v Brne (1741 – 1749),³³ potom kapelníkom saského ministerského predsedu H. von Brühla v Drážďanoch (1750 – 1752), a nakoniec získal post dvorského skladateľa a kapelníka biskupov v Bambergu (1753 – 1762). Umstatt mal vynikajúce hudobné vzdelanie, nielen ako virtuóz v hre na klávesových nástrojoch, ale aj ako skladateľ (bol pravdepodobne žiakom J. J. Fuxa). Z jeho mnohostrannej, rozsiahlej, avšak len torzovito zachovanej tvorby možno do bratislavských rokov zaradiť jednoznačne iba niekoľko skladieb (pozri ďalej).

Sociálny status, zabezpečenie a platy hudobníkov Esterházyho kapely

Hudobníci mali na dvore prímasa I. Esterházyho vcelku významné postavenie. Doveduje to o. i. skutočnosť, že na výplatných listinách Esterházyho dvora sú pomerne vysoko, hneď za osobným svedníkom arcibiskupa, dvorskými radcami, dvomi lekármi a inými vysokými úradníkmi – inšpektorom, provízorom a ďalšími prevažne ekonomickými úradníkmi, či pisármi. Ako to však bolo v šľachtických kapelách bežné,

³² KAČIC, Ref. 7.

³³ SEHNAL, Ref. 17, s. 201-202. Nové poznatky o brnianskom pôsobení Umstatta SPÁČILOVÁ, Jana: Unbekannte Brünnener Oratorien Neapolitanischen Komponisten vor 1740. In: *Musicologica Brunensia*, roč. 49, 2014, č. 1. Brno : Masarykova univerzita, s. 142-144.

niektorí hudobníci, najmä hráči na dychových nástrojoch, boli zaradení medzi sluhov („*Livray-Bediente*“), samozrejme, boli aj podstatne slabšie finančne ohodnotení. Hranica medzi „livrejovanými“ členmi dvora a tými ostatnými však nebola nepreklenuteľná. Takouto výnimkou bol napríklad CARL TRAUTMANSHEIM († 1737), do jesene roku 1728 sluha a zároveň hudobník („*Cammerlaquay simul Musicus*“), od septembra toho roku bol však zaradený medzi ostatných hudobníkov s ročným platom 100 florénov (25 florénov štvrtročne):

„*Carl Trautmansheim, so worhie Lagej gewesen, und im Monath 7br aufgemustert worden,*“

Výplata za trištvrte roka mu bola dokonca vyplatená dodatočne:

„*dem H. Carl Trautmansheim welcher mit 100 fl. besoldung von 1ⁿ 8ber 728 alß Offcier und Musicus von S^r fürstl. Gdn. resolviert, bishero aber nur Jährlich 100 fl Empfang also vor 3 ¼ Jahr Rückstand ..... 32,30 fl.*“

V zásade platy všetkých hudobníkov boli relatívne stabilné (zvyšovali sa väčšinou len raz, maximálne dvakrát) a pozostávali z niekoľkých zložiek:

- 1) vlastný plat (*Besoldung*),
- 2) diéty (*Kostgeld*),
- 3) príspevok na bývanie (*Quartiergeld*) pre tých, ktorí nebývali v arcibiskupskom paláci,
- 4) deputát.

Vlastný plat bol stanovený nielen podľa kvality toho-ktorého hudobníka, ale podľa všetkého sa do úvahy bral aj jeho vek, či má rodinu, deti a pod. Diéty (*Kostgeld*) mali všetci hudobníci (i všetci zamestnanci dvora) rovnaké, bolo to 36 florénov štvrtročne, u sluhov (*Livray Bediente*) to bolo 3,58 fl týždenne, teda o čosi viac. Diéty sa objavujú na výplatných listinách spolu s platom až od roku 1732, dovtedy sa uvádzal iba čistý plat; takto to uvádzame i v nasledujúcej tabuľke (s. 203 – 204).

Hudobníkom sa pri nástupe stanovoval „čistý“ plat (*Besoldung*), ktorý býval po istom čase (spravidla po dvoch rokoch) zvýšený o 20 florénov. Tu je prehľad ročných plátov niektorých hudobníkov:

Joseph Umstatt	130 florénov (od roku 1734 150,- fl)
Angelo Cavallari	150 florénov
Joseph Hilverding	180 florénov
Johann Matthias Schenauer	200 florénov
Giacomo Calandro	300 florénov
Leopold Carl	240 florénov
Johann Otto Rossetter	240 florénov
Carl Trautmansheim	100 florénov
Jacob Štětina (sluha)	114 florénov (vrátane diét)

Například L. Carl mal od počiatku (1728) štvrtročný plat 60 florénov, ktorý sa mu nezmenil až do smrti (1744), k tomu dostával štvrtročne diéty (*Kostgeld*) 36 florénov, spolu teda 96 florénov. Okrem toho Carlovi platil dvor celý čas ubytovanie (*Quartiergeld*), tieto peniaze preberal tak ako ostatní zvlášť (prijatie potvrdil osobitnou kvitan-ciou). Suma sa nezaratúvala do platu, podobne ako deputát.

Z tabuľky vyplýva, že jednoznačne najlepšie plateným hudobníkom Esterházyho kapely bol F. Durante. Jeho štvrtročný plat 125 florénov (ročne 500,- fl) patril vôbec k najvyšším na Esterházyho dvore a je porovnateľný s platmi hudobníkov v rovnakom postavení na iných šľachtických dvoroch tej doby, s výnimkou Cisárskej dvorskej kapely vo Viedni (a tiež drážďanskej dvorskej kapely, v podstate tiež kráľovskej). Rovnaký plat ako Durante mal aj Esterházyho hlavný radca G. C. van den Driesch, osobný lekár arcibiskupa F. von Managetta, vyšší plat mal iba tajný radca Anton Paluška (375 florénov štvrtročne). Nie je však jasné, či v Duranteho prípade sú v sume zarátané aj diéty (*Kostgeld*, 36 fl), lebo v prameňoch označených *Specification Salary et Pensionis*, odlišných od základných výplatných listín (*Besoldungsliste*), sa uvádza iba „čistý plat“ (*Besoldung*, resp. *Salarium*); napríklad u J. Umstatta to bolo v rokoch 1738 – 1739 štvrtročne 37,30 fl, reálne dostával Umstatt po zvýšení platu od roku 1734 spolu s diétami štvrtročne 73,30 fl. Táto suma bola relatívne nízka, lebo ako už bolo uvedené, Umstatt zastával od roku 1737 neoficiálne aj post kapelníka (podpisoval sa „*Music-Director*“), staral sa teda podstatnou mierou o prevádzku kapely, dostával však menší plat než L. Carl, J. M. Schenauer, J. Hilverding a niektorí ďalší členovia kapely. Rovnaký plat (73,30 fl) mala napríklad aj väčšina Esterházyho trubačov. Dôvodom takého platu bola zrejme skutočnosť, že Umstatt patril k najmladším členom kapely (do Bratislavy prišiel ako 19-ročný), nemal ešte rodinu a pod. Pravdepodobne aj preto sa rozhodol po deviatich rokoch služby odísť a hľadať si nové miesto. Aby sme však boli spravodliví, I. Esterházy platil spočiatku Umstattovi aj „*Quartiergeld*“ (býval u svojho kolegu Trautmansheima), až pokým nemal ubytovanie v arcibiskupskom paláci. Esterházy platil Umstatta dokonca aj počas jeho pobytu vo Viedni v prvej polovici roku 1734, vrátane bývania. Celkove bol na tom Umstatt v tom čase dobre, od januára toho roku do júna dostával po predchádzajúcom zvýšení ročného platu o 20 fl (z 32,30 na 37,30 štvrtročne) okrem stabilného platu (37,30 fl) mesačne ešte 30 florénov „*Kost- und Quartiergeld*“, čo spolu s platom bolo štvrtročne 127,30 fl. Umstatt ako jeden z mála hudobníkov dostal v roku 1732 aj novoročnú odmenu („*Neujahrgeld*“) 24 florénov:

N.5 Quitung / Vor Musico H. Umstatt weg. Empfangenen Neuen jahr / Pr: 24 fl – Quitung p. 24 fl:

Welche Ich Ends benanter auf gnädigste anschaffung Ihro Hoch=fürstl: Gnaden Vor ein Neues Jahr vor H. Inspectore richtig empfangen. Anno 1732 den 4: Januarj.

*Joseph Umstatt
Musicus*

K najlepšie plateným hudobníkom patril popri Durantem huslista G. Calandro, ktorý dostával 111,- fl štvrtročne (vrátane diét), a ďalší huslista C. D. von Cronnenstein, v jeho prípade však štvrtročná suma 122,- fl zahŕňala aj nájomné („*Zins*“, resp. „*Census*“). Veľmi dobre boli platení, samozrejme, aj kastráti, F. Antonelli mal plat 100 florénov štvrtročne, D. Tasselli a M. L. Catani po 87,30 fl. Dobré platení boli aj L. Carl a Rossetterovci (96 florénov štvrtročne), J. M. Schenauer, F. Amend a J. Hilverding dostávali štvrtročne 86 florénov, trubači a hudobníci od grófa Kinského („*Musici Kinskiani*“) A. Zdanský a J. J. Stephan po 73,30, teda toľko ako Umstatt. Z hráčov na dychových nástrojoch bol najlepšie platený A. Christiani, ktorý bol však spočiatku aj dvorský

úradník („*Cammerdiener*“, dostával 81 florénov štvrťročne) a taliansky virtuóz-fagotista A. Cavallari (79,30 fl). Ostatní hráči na dychových nástrojoch boli zaradení medzi sluhov („*Livray Bediente*“). Spomedzi nich sa na prvom mieste uvádza fagotista J. Štefina s platom 48,30 fl. štvrťročne, hneď za ním hráči na rohoch A. Glasser a J. Frosch, ktorí dostávali pod 45 fl. Ich predchodcovia W. Bauer, G. Häring a J. Beczwarowsky boli na tom „horšie“, ich štvrťročný plat bol rovnaký ako u ostatných sluhov – iba 7,30 fl, Häring dostával po zvýšení platu ako lokaj štvrťročne 10 florénov.

Príspevok na bývanie (*Quartiergeld*) dostávali iba niektorí hudobníci, spravidla tí významnejší; ostatní bývali v arcibiskupskom paláci. Najvyšší príspevok dostával J. O. Rossetter – 30 florénov ročne (vyplácané mu bolo štvrťročne 7,30 fl), L. Carl, J. Umstatt a A. Cavallari dostávali štvrťročne 6 florénov, Carl dostával tento príspevok od roku 1728 až do smrti. Ako sme spomínali vyššie, Umstattovi platil I. Esterházy „bytné“, v 1. polroku 1734 dokonca aj vo Viedni (tu sú podpísané všetky Umstattove kvitancie v tomto období). Zo zachovaných dokumentov možno dokonca niekedy zistiť, kde konkrétne títo hudobníci bývali: Umstatt býval u svojho kolegu C. Trautmansheima, Cavallari u dvorského úradníka F. Pulsatoriho, Rossetter u vdovy Marie Rosiny Haramiovej. Zaujímavý je doklad o výdavkoch L. Carla z konca roku 1727, keď prišiel do Bratislavy, býval najprv v hostinci a až od januára 1728 mu bol vyplácaný príspevok na bývanie. Koľko činilo nájomné u C. D. von Cronnensteina v rokoch 1743 – 1745 nemožno povedať, lebo ho dostával spolu s platom (122 fl).

Vdovy po hudobníkoch I. Esterházyho poberali riadne štvrťročne dôchodky, týka sa to Alžbety Agnerovej, manželky trubača Alexandra, vdovy Nabichtovej a Michlovej.

K nepravidielným výdavkom (*Expensa extraordinaria*) Esterházyho dvora patrili mimoriadne finančné odmeny. Okrem spomínanej novoročnej odmeny J. Umstatta to bolo napríklad 40 florénov „*ex Christiana charitate*“ J. Hilverdingovi v roku 1740. V roku 1734 (10. 11.) dostal fagotista A. Cavallari pri svojom odchode z kapely mimoriadne vysokú odmenu 100 florénov, a to na cestu domov, do Talianska:

Io sottoscritto attesto d'aauer ricevuto dal Molt' Illre Sig. Tereck fiorini cento quali mi ha Sua Altezza Reuerendissima in gratia accordati, per il mio uiatico, per poter posturmi a casa mia in Italia. Dico –
F 100 =

Angelo Cauallari

Hudobníci dostávali aj deputát (naturálie). Vzhľadom na to, že táto časť archívneho fondu sa zachovala veľmi torzovito, môžeme v súčasnosti uviesť iba niekoľko základných údajov, resp. hypotéz. (Podobne to musela konštatovať M. Pötzl-Malíková v prípade Donnera.³⁴) Zachované kvitancie dosvedčujú, že hudobníci deputát naozaj dostávali pravidelne. Jedna z nich sa týka huslistu J. Hilverdinga. Vyplýva z nej, že deputát dostávali hudobníci ročne, v prípade Hilverdinga to bolo 12 meríc obilia:

ich Endts Vnterschribener bekenne, daß ich Von Herrn Hoff Richter auch dieses Jahr Anno 1739 mein Deputat bestehend in 12 Metzen Traid richtig empfang.

Joseph Hillverding

³⁴ PÖTZL-MALÍKOVÁ, Ref. 1, s. 16, píše, že Donner dostával pravidelný plat „až od roku 1734, dovtedy dostával pravidelne len ročný deputát vína a niekedy aj obilie.“ V poznámke č. 51 ďalej píše: „Podľa nájdenej potvrdení dostal Donner navyše v roku 1732 (viac ako ostatní zamestnanci arcibiskupa): 40 okovov starého čistého vína, ďalšie roky len 20 okovov starého alebo nového vína.“

Kvitancia sluhu a hráča na rohoch G. Häringa dosvedčuje, že deputát dostávali aj sluhovia, v jeho prípade to bolo 15 meríc obilia za obdobie od 1. októbra 1738 do konca septembra 1739:

Quittung. Vor 15 Metzen getreitt welche ich Endes unterschriebener Von Ersten October 1738 biß ultimo September 739. für Mein gantzes Jahrliches Deputat Von Herrn HofRichter richtig seyñd auß gefolget worden. Datum den 20 September 1739

*L. S. Johan Geörg Hering
Camerloquey mppria*

hier mit beköme ich mit schrift und Petschatt daß ich Von H. Hofmeister Meine 15 Metzen gedreitt richtig empfangen habe.

Podľa dvoch zachovaných kvitancií Alžbety Agnerovej, vdovy po trubačovi Alexandrovi Agnerovi, deputát dostávali dokonca aj vdovy, od 1. 1. 1739 do konca júna to bolo 6 meríc:

Quittung 1. Iber Sechs Metzen frucht sage 6 Metz: welche ich von dem herrn Hoff richter Johannes de Frivalßkj Von 1 Jan: biß Ende Juny auf mein Deputat richtig Empfangen habe, wormit bescheine Presburg den 10 Juny 739

Verwitibte Elisabetha Agnerin

Druhá, takmer totožná kvitancia Alžbety Agnerovej o prevzatí deputátu, je za druhý polrok 1739, to znamená, že dostávala ročne spolu 12 meríc.

O tom, že hudobníci dostávali ako zamestnanci dvora I. Esterházyho deputát aj predtým, svedčí údaj o prevzatí náhrady za víno F. Syhnom z augusta 1728 („rückständiges Weingeld an H: Syhn 37,30 fl“).

Okrem priameho príjmu peňazí (platu, diét atď.), resp. naturálií dostávali Esterházyho hudobníci aj príspevok na ošatenie, resp. sluhovia dostávali priamo ušité šaty (livreje), klobúky (1735 – pre trubačov A. Agnera, J. Nabichta, hráčov na rohoch W. Bauera a J. Beczwarowského, sluhov G. Häringa a H. Michela, ktorí tiež hrali na rohoch, ba dokonca aj pre chlapca „für kleinen Waldhornist“!), ďalej čižmy, rukavice, teda všetko, čo sa týka aj trubačov a iných hudobníkov, ktorí hrávali aj vonku. Po prvýkrát nechal dvor šif livreje v roku 1728, medzi sluhov patrili vtedy ešte iba dvaja hráči na rohoch. Najvyšší príspevok na odev zo saténu – 50 florénov – dostal v roku 1731 cisársky dvorský huslista z Viedne J. O. Rossetter, čo potvrdil aj samotný hlavný radca arcibiskupa Juraj Paluška:

Verordnung vnd Quittung / Vor dem Musico H. Rosseter zum Klejd. /Pr: 50 fl –

Ihro hochfürstl. Gdn. Von dem herrn Johan Rosseter Musico ein Klejd gnädigst resoluirt, So bleibe den herrn Inspectori Ihro Zum sathenen Klejd funftzig Gulden Zugeben, damit fur Ihro nach eigenem gusto desselbiger machen lassen

Id est 50 fl:

*Prespurg den 12 Aug. 731.
Georg Paluska v. Maroth mppria
Consiliarius*

Obstehende 50 fl seyñd mir durch H. Inspector den 13ten augusti 1731 Richtig bezahlt worden so hiermit bescheinne Datum ut Supra

Johann Otto Rossetter mppria

Je to pomerne prekvapujúce, lebo Rosseter mal vo Viedni plat 900 florénov a aj u Esterházyho patril k najlepším plateným hudobníkom. Ale zachovali sa dokonca účty o kúpe látok na ošatenie, resp. prikryvku na posteľ pre F. Duranteho (8 fl 54 X „*pro tela ad linteamina pro Domino Duranda emptā*“ z februára 1740), J. M. Schenauera (na šaty 8 fl v roku 1739), na šaty pre oboch hudobníkov od grófa Kinského (1739) či kastrátov (D. Tasselli), alebo o nákupe pančúch pre speváčku a pod.

Azda najprekvapujúcejšie sú archívne údaje, ktoré dosvedčujú zdravotné zabezpečenie zamestancov dvora vrátane hudobníkov. Už v roku 1727/1728 zaplatil I. Esterházy kompletne liečenie F. Syhna, vrátane viedenského urológa, 8-týždňového liečenia a liekov (príloha č. 1).

Unikátny dokument *Cosignatio Medicamentorum* sa zachoval z roku 1738. Obsahuje lieky, ktoré vydala lekárň bratislavských jezuitov od januára do decembra toho roku (deň za dňom) aj s mennými údajmi konkrétnych zamestnancov Esterházyho dvora. Napríklad J. Umstatt dostal 2. 3. a 30. 9. 1738 prehľadadlo („*Laxier tranckhl*“ za 26, resp. 45 grajciarov), 29. 6. 1738 nejaký prášok („*Pulver auf 4 Mahl vor den H. Umstadt Musicus*“), ktorý stál 24 grajciarov, a 2. 10. 1738 tinktúru proti kašľu/nádche („*Tinctur zum 80 Tropfen zum rhinen Vor d. H. Umstatt*“), ktorá patrí k najdrahším liekom v celom zozname (stála 3,30 fl), podobne ako „*Margareten Pulver vor H. Helferding Musico*“ za 1,48 fl a niektoré ďalšie. Celkové výdavky dvora na liečenie zamestnancov v roku 1738 boli 265 florénov (zoznam nezahŕňa samotného arcibiskupa, ktorý mal osobného lekára a radcu F. von Managettu). To znamená, že zdravotné zabezpečenie na dvore I. Esterházyho bolo na veľmi slušnej úrovni, ale zo zoznamu liekov možno vyvodzovať aj hypotézy o zdravotnom stave jednotlivých hudobníkov. K najčastejším návštevníkom jezuitskej lekárne (a predtým určite dvorského lekára F. von Berbegga) patril spomedzi hudobníkov L. Carl (aj viackrát mesačne), čo aj súhlasí so skutočnosťou, že sa dožil iba 45 rokov (zomrel 1744).

Spolupráca Esterházyho kapely s inými hudobníkmi a s nástrojarmi

Kapela prímasa Esterházyho mala dostatočné obsadenie, hoci najmä v prvých rokoch existencie, v čase jej budovania, bola v podstate odkázaná na spoluprácu s ďalšími hudobníkmi. Esterházy mal ako tajný radca cisára Karola VI., samozrejme, nadštandardné vzťahy s viedenským dvorom, preto nie div, že najintenzívnejšia bola spolupráca s Cisárskou dvorskou kapelou. Určite nie náhodou v Esterházyho službách pôsobili členovia viedenskej dvorskej kapely J. O. Rosseter (1731/1732) a F. Antonelli (1744 – 1745). Po prvýkrát sa však konkrétne nemenovaný člen cisárskej kapely objavuje v účtoch Esterházyho dvora už v roku 1728: bližšie nemenovanému „*Musico Suae Majestatis*“ bolo v októbri toho roku vyplatených 21 florénov. Odmeny cisárskym umelcom u Esterházyho boli celkovo veľmi štedré, dvorský tenorista Ignaz Finsterbusch (1728)³⁵ alebo bližšie nemenovaný dvorský choreograf (tanečný majster – „*Caesareus Saltus Magister*“, 1731) dostali nadštandardné sumy (väčšinou boli títo hudobníci platení k kremnických dukátach, t. j. v „*tvrdej mene*“, choreograf dostal napríklad 6 kremnických dukátov), ale aj Rosseter a Antonelli patrili k najlepším plateným hudobníkom jeho vlastnej kapely.

³⁵ KÖCHEL, Ref. 8, s. 74 a 82.

V prvých rokoch existencie, keď kapela nemala ešte dostatok členov, bola spolupráca s cudzími hudobníkmi vlastne nevyhnutná. V dokumentoch sa najčastejšie spomínajú hudobníci grófa Kinského, dvorského kancelára vo Viedni. Štyria trubači a tympanista Kinského pôsobili v Bratislave dlhšie a hrali pri rôznych bohoslužbách Esterházyho u kapucínov a inde. Jednorazovo vypomáhal Esterházyho kapele aj trombonista od Kinského, Bratislavu navštívil dokonca Kinského kapelník. Nie div, že v roku 1736 prišli do Esterházyho služieb natrvalo dvaja „*Musici Kinskiani*“ (v dokumentoch sú systematicky takto označovaní) – A. Zdanský a J. J. Stephan (Štěpán) – a zostali v nich až do konca.

Spomedzi iných šľachtických kapiel Esterházyho kapele vypomáhali najmä na báloch a podobných väčších akciách aj hudobníci princa Emanuela, kardinála Juraja Csákyho (pozri ďalej), ale príležitostne aj J. Czobora a iných šľachticov.

Spolupráca s bratislavskými hudobníkmi bola v podstate trvalá, pravidelná. Najviac dokumentov dokladá spoluúčinkovanie hudobníkov (spevákov) Dómu sv. Martina na bohoslužbách (omšiach, litániách, nešporoch), nielen v samotnom dóme, ale aj v Kaplnke sv. Jána Almužníka a inde (najmä v záhrade arcibiskupského paláca pri soche sv. Jána Nepomuckého). Pri slávnostných bohoslužbách sú „automatickou“ súčasťou zmlúv, vyúčtovaní a pod. aj mestskí trubači, ktorí hrali aj na iných nástrojoch (napr. trombónoch, pozri ďalej).

Veľmi úzko spolupracovala kapela I. Esterházyho aj so svojimi „susedmi“ – jezuitmi, a to nielen na jezuitských školských hrách, oratóriách, sepolcrách predvádzaných v jezuitskom Kostole Najsvätejšieho Spasiteľa (pozri ďalej), ale jezuitskí hudobníci občas vypomáhali aj priamo v Esterházyho kapele. Altistu bratislavských jezuitov Franza Faunera, neskôr aj skladateľa,³⁶ možno pokladať v podstate za akcesistu Esterházyho kapely.

K najzaujímavejším faktom z celej problematiky patria údaje o úzkej spolupráci Esterházyho kapely s nástrojármi. Hneď na začiatku treba zdôrazniť, že kapela spolupracovala predovšetkým s najlepšimi nástrojármi z Viedne, nevynímajúc majstrov pôsobiacich v cisárskych službách. Zachovali sa štyri zmluvy s cisárskym dvorským husliarom Antonim Poschom (1677 – 1742)³⁷ o opravách sláčikových nástrojov, dodaní strún a pod. z rokov 1728 – 1732, táto spolupráca bola teda v podstate pravidelná (príloha č. 2). V jednej zmluve sa spomínajú aj husle slávneho tírolského husliara Jakoba Stainera. Z takýchto zmlúv si možno urobiť dobrý obraz o množstve a kvalite nástrojov, ktorými kapela disponovala. Najväčšiu výpovednú hodnotu má veľmi podrobná zmluva so známym viedenským husliarom Martinom Michaelom Fichtlom (ca. 1682 – 1768)³⁸ z roku 1736 (príloha č. 3). Fichtl opravoval okrem „erárnych“ huslí esterházyovskej kapely („*4 fürstliche Geigen*“ + „*1 alte fürstliche Geige*“), 2 viol, 2 violončiel a violone aj súkromné nástroje jednotlivých členov kapely: koncertného majstra L. Carla, huslistov J. Hilverdinga (dva nástroje), J. Henschela a C. Trautmansheima (skrýva sa pravdepodobne pod skomoleným menom „*heiw*“), ale aj husle hobojistu J. Urbana, husle čembalistu/organistu J. Umstatta, ako aj bližšie nemenovaného ko-

³⁶ Faunerove skladby sa zachovali napr. v Göttweigu (RIEDEL, Ref. 20, Nr. 1809 *Litaniae lauretanae*), ale aj v Kroměříži a inde.

³⁷ MAUNDER, Richard: Viennese Stringed-Instrument Makers, 1700–1800. In: *The Galpin Society Journal*, roč. 52, 1999, s. 39–40.

³⁸ MAUNDER, Ref. 37, s. 33–34.

morníka („*Cammer bediente*“, pravdepodobne ide o F. Bibera), ba dokonca aj malé/ polovičné husle pre páža („*des Knaben Halbgeig*“). Táto veľká oprava stála celkove – vrátane strún, sláčikov a ubytovania husliara – 58,10 fl.

Struny dodával Esterházyho kapele často Joseph Wörl (Werl, ca. 1701 – 1759)³⁹ z Viedne, zaujímavý je údaj o nákupe „letných strún“, keďže „zimné struny sú nepoužiteľné“, ktorý sprostredkoval kapelník J. Umstatt (príloha č. 4), ide o jeden z najväčších nákupov strún. Menšie opravy sláčikových, ale aj iných nástrojov (puzdrá na nástroje a pod.) robil pre Esterházyho kapelu aj jezuitský hudobník Jacob Fux a tovariš bratislavského vežového majstra (*Turnergesell*) Georg Christoph Reichenberger (prílohy č. 5 a 6), ba dokonca raz výnimočne aj Esterházyho trubač A. Agner (1734, za malú opravu huslí dostal 2 fl 24 X).

Aj v prípade dychových nástrojov spolupracovala Esterházyho kapela s najlepšimi majstrami z Viedne. V roku 1739 kúpila lovecký roh s príslušenstvom („*Jägerhorn sambt einen Verschlag*“) od slávneho cisárskeho dvorského nástrojára Johanna Michaela Leichamschneidera (1676 – 1751),⁴⁰ ktorý stál 32 florénov (príloha č. 7). Ďalšia zmluva s Leichamschneiderom sa zachovala z roku 1740 – v celkovej sume 40 fl 22 X je zarátaný aj „*Paar Neue Jagdhörner*“, ktoré stáli 32 florénov. Na oboch zmluvách je podpís s presným údajom „*Kayserlicher Trompeten und Jagdhornmacher in Wien in der Naglergasse*“. Dychové nástroje sa prakticky bez výnimky nakupovali vo Viedni: už v roku 1727 to boli „*2 kleine Walhdhörner*“ a priečna flauta („*Flautravers*“), v roku 1729 nová trúbka, v roku 1731 priečna flauta pre A. Cavallariho atď. Hobojové, fagotové strojčky, plátky a pod. sa nakupovali tiež väčšinou vo Viedni, a to pravidelne viackrát ročne, ako to dokladá veľké množstvo kvitancií.

Naproti tomu opravy a ladenie klávesových nástrojov (čembala, organa) robili výlučne domáci bratislavskí organári, najprv Tobiáš Pantoček (1728 – 1729) a v 30. rokoch Václav Janeček (Janíček, 1704 – 1742) (príloha č. 8). O pôsobení Pantočka⁴¹ v Bratislave sa doteraz nevedelo, na kvitancii je podpísaný ako „bratislavský organár“; Janeček, ktorý pracoval pre Esterházyho dvor v rokoch 1735 – 1737 (pozri obr. 3), sa podpisoval niekedy dokonca ako „arcibiskupský organár“ („*Fürstlicher Ertz Bischöflicher Orgl macher*“),⁴² hoci na výplatných listinách sa jeho meno neobjavuje, nebol teda zamestnancom dvora. Pre Esterházyho pracovala Janečkova dielňa aj po smrti organára, na jednej kvitancii z roku 1743 je podpísaná „*Anna Rosina Janetschegin Wittib*“, resp. „*Anna Rosina Janetschegin Orgl Macherin*“ (príloha č. 9). Nástroje však ladili aj iní hudobníci, napríklad organisti Dómu sv. Martina Johann Zirnhoffer (1732 – 1735)

³⁹ MAUNDER, Ref. 37, s. 50.

⁴⁰ MAUNDER, Richard: Viennese Wind-Instrument Makers, 1700–1800. In: *The Galpin Society Journal*, roč. 51, 1998, s. 178. O Leichamschneiderovi pozri bližšie aj *Österreichisches Musiklexikon*,

⁴¹ SEHNAL, Jiří: *Barokní varhanářství na Moravě 1. Varhanáři*. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost v Brně – Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, s. 93 (Tobiáš Pantoček – „varhanář v Želetavě a v Mikulově v první polovině 18. století“). V roku 1722 žil T. Pantoček v Mikulove.

⁴² SZÓRÁDOVÁ, Eva: Klavichordy a čembalá na Slovensku. In: *Slovenská hudba*, roč. 24, 1998, č. 3, s. 320 (Venceslaus Janetschek), uvádza, že pôsobenie V. Janečka je doložené v Bratislave v rokoch 1736 – 1742. Tamtiež, na s. 322 – „sám sa označoval ako „*Fürstlicher Ertz Bischöflicher Orgl macher*“. Pozri tiež SZÓRÁDOVÁ, Eva: *Historické klavíry na Slovensku (Klavichordy, čembalá a kladivkové klavíry)*. Bratislava : Scriptorium Musicum, 2004, s. 22 („na rozkaz jeho najmilostivejšieho kniežata dostal za naladenie dvoch klavichordov riadne zaplatených 12 zlatých“).

a Johann Andreas Šantroch⁴³ (zachovali sa s ním tri zmluvy z roku 1743), ba raz (1730) aj organista bratislavských evanjelikov Martin Petrání („*Organist beym Betl=Haus*“). Od roku 1743 ladil pravidelne klávesové nástroje Esterházyho trubač Paul Smutz, ktorý bol platený štvrťročne (príloha č. 10). Veľmi zaujímavý je tiež údaj o preladení semitónií na dvorskom organe koncom roku 1738, ktoré inicioval, podobne ako mnohé ďalšie zlepšenia týkajúce sa činnosti Esterházyho kapely, J. Umstatt:

Es ist wegen besseren gebrauch zur Music die hoff=Orgl Semi=Ton überstimmet, und mit dem Orgel Macher per Zehn Gulden accordirt worden, welche 10 fl: herr Hoff=Inspector Ihme Orgl=Macher richtig bezahlet: wessentwegen meine Hand Unterschrift beysetzte.
Preßburg d. 31: Decembr: 1738 *Joseph Umstatt Mppria*

Nemenovaným organárom, ktorý dostal za túto prácu 10 florénov, bol pravdepodobne Václav Janeček.

Charakter a typológia hudobných podujatí na dvore Imricha Esterházyho

Hudobníci prímasa I. Esterházyho ako jeho privátna kapela účinkovali na všetkých podujatiach, na ktorých sa zúčastnil arcibiskup, počnúc pravidelnými i slávnostnými bohoslužbami, procesiami a inými cirkevnými slávnosťami až po privátne a iné svetské akcie v arcibiskupskom paláci či mimo neho. Paleta hudobných podujatí bola teda veľmi pestrá a na tomto mieste môžeme uviesť iba niektoré, základné typy, resp. udalosti.

K najhonosnejším podujatiam patrili aj z hudobného hľadiska slávnosti spojené s procesiami, najmä posviacka novej Kaplnky sv. Jána Almužníka a prenesenie ostatkov svätca do nej v roku 1732, ako aj slávenie 50. výročia kňazskej vysviacky prímasa v roku 1738.

O prvej akcii konanej 28. 10. 1732 podrobne informuje M. Bel vo svojom *Opise Uhorska (Notitia Hungariae nova)*: hudba mala pritom, samozrejme, veľmi dôležité miesto („*Simul, Diui corpus, ritu sacerrimo, sublatum est, tubae intus & tampana, cum symphoniacis modulationibus aliis,...*“). Procesia s ostatkami sv. Jána Almužníka trvala od rána až do druhej hodiny popoludní.⁴⁴ Ako dokladá zachované vyúčtovanie, okrem

⁴³ O J. A. Šantrochovi (1710 – 1780) pozri bližšie POLÁK, Pavol: Zur Erforschung der Lebensdaten von Anton Zimmermann. In: *Musicologica slovacca*, VII, Bratislava : Veda, Vydavateľstvo SAV 1978, s. 180-181. Uvádza sa tu, že Šantroch bol organistom Dómu sv. Martina „okolo roku 1750“; na základe esterházyhových prameňov možno upresniť, že to bolo od roku 1743, na ďalších dvoch kvitanciách z toho roku sa podpísal totiž nielen ako mestský učiteľ („*Bürgerlicher Schulmeister*“), ale aj ako „*Organista apud S. Martinum*“.

⁴⁴ Slovenský preklad pozri in *Bratislava Mateja Bela. Výber z diela Notitia Hungariae novae historico-geographica I., II., zv., vydaného r. 1735 – 1736 vo Viedni*. Bratislava : Obzor 1984, s. 52-55. Na s. 55 sa píše o. i.: „Deň 28. októbra zasvätený najsv. Apoštolom Šimonovi a Júdovi sa určil za deň procesie na jeho počesť. Sotva svitol jasný deň, začali sa k dómu schádzať zástupy ľudí najrozličnejšieho postavenia, aby sa zúčastnili na bohoslužbách konaných pri všetkých oltároch. Čechy remeselníkov, každý pod svojou zástavou, sa medzitým postavili do obvyklých radov. Len čo posvätným obradom pozdvihli telo svätca, vnútri zazneli bubny a fanfáry a ostatný hudobný sprievod vonku, na hrade a okolo mesta duneli zasa opakované výbuchy a strelba z pušiek [...] Procesia bola veľkolepá, a pretože chvíľami zastala, aby si tým viac uctila pamiatku sv. Jána, trvala od ranných hodín až do druhej popoludní [...]“.

arcibiskupových hudobníkov účinkovali na tejto slávnosti ďalší 9 trubači a 2 tympanisti, ktorí hrali nielen pri procesii, ale spolu s Esterházyho trubačmi A. Agnerom a J. P. Nabichtom aj pri bohoslužbách (nešpory, omša) v kostole, resp. v novej kaplnke. Celkové náklady na cudzích trubačov boli dosť vysoké – 107 fl 28 X a zahŕňali aj cestovné a ubytovanie (príloha č. 11). Je zaujímavé, že v dokumente sa presne špecifikujú náklady na trubačov (dostali po 8 fl) a dvoch trubačských učňov („2 *Lehr jung*“), ktorí dostali len polovičný honorár (4 fl).

Nemenej honosný ráz mala slávnosť k 50. výročiu kňazstva I. Esterházyho v roku 1738; jej podrobný opis sa zachoval od G. C. van Driescha.⁴⁵ Slávnosť sa začala už o 8. hodine ráno a sprievod prišiel do mesta z letného sídla arcibiskupa Michalskou bránou, kde ho vítali okrem predstaviteľov mesta aj mestskí trubači. Slavobránu pri južnom vchode, ktorou vošiel prímás do Dómu sv. Martina, postavili G. R. Donner a A. Galli Bibiena. V kostole bola postavená špeciálna drevená empora pre hudobníkov, podobne ako to bolo pri korunováciách. Okrem Esterházyho kapely a dómskych hudobníkov účinkovali aj členovia Cisárskej dvorskej kapely z Viedne, čo bolo celkom výnimočné, lebo cisár Karol VI. nebol na slávnosti osobne prítomný (prímásovi poslal prostredníctvom svojho osobitného vyslanca J. Pálffyho iba osobný dar):

„...Musici facere concretum ordinarie solent, in superstructa ad hoc theatri ad formam mole, suis scamnis rubro panno contectis, distincta cosidebant. Musici autem & qui Vienna advenerunt, & qui antea hic existebant Arae principis annuatim conducti, hoc die hinc inde, ex utroq₃ latere, prope Chorum tradibus, asserbusq₃ ne irruere in eos multitudo posset vallati, cernebantur adstanter...“

Cisárski hudobníci hrali spolu s esterházyovskými aj pri hostine v záhrade arcibiskupského paláca „serenádu“ a inú svetskú hudbu až do večera:

„...Totius diei laetitiam suavis elegans, ac facta ex artis regulis Musicam quam Serenadam vocant, eam Caesarei, Regiiq₃, ac Pontifici Musici circa vesperam adornabant, quae ad noctis pene concubium producebatur...“⁴⁶

Hudbu k tejto slávnosti skomponoval podľa zachovanej kvitancie J. Umstatt, okrem toho existujú v súvislosti s touto slávnosťou aj kvitancie za ladenie organa a jeho prenos do Dómu sv. Martina, rozpis notového materiálu a pod.

Esterházyho hudobníci účinkovali nielen na privátnych bohoslužbách v kaplnke arcibiskupského paláca, ale na všetkých bohoslužbách, ktoré celebraval arcibiskup, či už v Dóme sv. Martina, alebo v iných bratislavských kostoloch (u jezuitov, kapucínov, alžbetínok, uršulínok, klarisiek a i.). Potvrdzujú to nielen mnohé kvitancie za prenesenie organového pozitívu do príslušných kostolov, ale aj veľmi konkrétne zmluvy s hudobníkmi. S kapelou v týchto prípadoch spoluúčinkovali predovšetkým vokalisti farského kostola (Dómu sv. Martina), ktorí boli platení štvrťročne. Táto spolupráca bola v podstate pravidelná, predovšetkým pri bohoslužbách (omšiach, litániách, nešporoch) v Kaplnke sv. Jána Almužníka, ale aj na litániách k sv. Jánovi Nepomuckému. Zmluvy, resp. vyúčtovanie štvrťročných pobožností i jednotlivých akcií podpisovali za

⁴⁵ Pozri bližšie CHMELINOVÁ, Katarína – RAGAČ, Radoslav: Päťdesiate výročie kňazstva Imricha Esterházyho. Niekoľko poznámok k takmer zabudnutej barokovej slávnosti v Bratislave. In: *Orbis atrium. K jubileu Lubomíra Slavička*. Brno : Masarykova univerzita, 2009, s. 521-537.

⁴⁶ Cit. Podľa prílohy in CHMELINOVÁ – RAGAČ, Ref. 45.

dómskych spevákov kantori – Johann Zetl a Johann Andreas Sommer (Summer), ako aj basista Bernhard Ponnheimer (príloha č. 12). V prípade väčších slávností sa v týchto dokumentoch uvádzajú aj mestskí trubači, ktorí boli rovnako ako dómski hudobníci zamestnancami mesta. V jednom prípade sa dokonca výslovne uvádza, že hrali na trombónoch.

Spolupráca s jezuitskými hudobníkmi bola predsa len menej častá, hoci Esterházy navštevoval jezuitský kostol (v susedstve arcibiskupského paláca) často, najintenzívnejšia bola táto spolupráca pri predvádzaní oratórií a, samozrejme, jezuitských školských hier (pozri ďalej).⁴⁷ Esterházy podporoval bratislavských jezuitov veľmi často, v roku 1731 im venoval napríklad na vybavenie divadla („*Pro Theatro ad hujas S. J. Collegio*“) a na predvedenie konkrétnej, bližšie neznámej hry celkovú (veľmi vysokú!) sumu 460 fl, 12 X, ktorá zahŕňala náklady na scénu a kulisy (les, tábor, skaly a pod.), vytlačenie latinskej a nemeckej periochy hry, honoráre skladateľovi (12,- fl) a hudobníkom (trubačom, ako aj diskantistovi a altistovi z Trnavy) atď. (príloha č. 13). Z jezuitských hudobníkov sa v inom dokumente uvádzajú menovite napríklad kapelník, huslista Joseph Durant a hobojsista Jacob Fux (príloha č. 13). V prípade účinkovania Esterházyho hudobníkov mimo Bratislavy spolupracovala kapela príležitostne aj s inými spevákmi, napríklad v Marianke s bližšie nemenovaným basistom zo Stupavy.

Celkom výnimočné miesto má v tomto smere, samozrejme, korunovácia Márie Terézie (1741), ktorú korunoval za uhorského kráľa I. Esterházy. Hlavné slovo mala pri tejto udalosti pochopiteľne Cisárska dvorská kapela z Viedne (s cisárskou kapelou prišiel do Bratislavy aj „bývalý“ zamestnanec Esterházyho dvora J. O. Rossetter), ale tak ako pri iných korunováciach spoluúčinkovalo aj množstvo ďalších hudobníkov, počnúc mestskými trubačmi a končiac spevákmi Dómu sv. Martina. Keďže vzhľadom na politickú situáciu sa po nástupe Márie Terézie na trón časť dvorskej kapely musela vrátiť do Viedne, niektoré jej funkcie plnila práve kapela prímasa Esterházyho.⁴⁸

Osobitne zaujímavé sú hudobné podujatia na dvore prímasa I. Esterházyho, ktoré mali výlučne svetský charakter. Patrili k nim predovšetým tradičné fašiangové bály, na ktorých často účinkovali aj iní hudobníci. K najhonosnejším patrili určite fašiangový bál 14. februára 1729. Účinkovali na ňom okrem Esterházyho kapely aj šiesti hudobníci kardinála Csákyho pod vedením Jacoba Kindermanna a hudobníci grófa Kinského, ktorí sú na kvitancii zastúpení Antonom Fialom. Kardinálovi hudobníci dostali 18,- fl, hudobníci Kinského 31,- fl, celkové náklady na tento bál (vrátane výzdoby a pod.) boli 98,17 fl a spolu účinkovalo na ňom 30 hudobníkov. Bálu predchádzala vychádzka na saniach („*Schlittenfahrt*“), ku ktorej existuje aj samostatná kvitancia: štyria trubači a tympanista dostali 16,- fl, a je podpísaná Esterházyho prvým trubačom A. Agnerom (príloha č. 14). Je evidentné, že takejto honosnej zábavnej akcie sa zúčastnila početná bratislavská (a pravdepodobne aj mimobratislavská) šľachta, lebo účinkovanie trubačov počas „sánkovačky“ nebolo bežné. Aj z iných rokov sa zachovali podobné údaje,

⁴⁷ Esterházyho kapela hrala kompletne napríklad v hre *Ludus Fortunae Bajazete a Tamerlane devictus* (1734) s hudbou P. Christiana Leibetzedera SJ. Pozri bližšie KAČIC, Ladislav: *Schuldramen und Oratorien bei den Preßburger Jesuiten im 18. Jahrhundert*. In: *Musicologica Brunensia*. Brno : Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, roč. 1, 2013, s. 275-290, s. 277-279.

⁴⁸ DUNLOP, Alison J.: *Music and Musicians at the Pressburg Coronation of Maria Theresia (1741)*. In: *Musicologica Slovaca*, roč. 3 (29), 2012, č. 1, s. 5-44.

napríklad v roku 1734 účinkovalo na fašiangovom bále 12 hudobníkov. Pri takýchto akciách mali hlavnú úlohu hráči na dychových nástrojoch, ktorí aj podpisovali kvitan- cie (G. Häring, W. Bauer a i.).

Hudba však znela aj pri príležitosti vzácných návštev počas roka. V roku 1729 do- stal zvláštny honorár za skomponovanú hudbu („*pro compositura*“) Esterházyho hu- dobník a skladateľ J. P. Behr, a to pri príležitosti návštevy novomestského prepošta, J. Esterházyho a ďalších významných osobností.

Obsadenie a repertoár kapely Imricha Esterházyho

Kapela I. Esterházyho hrávala v rokoch, keď už bola vybudovaná, v tradičnom obsade- ní barokových orchestrov: 5 – 6 huslí, viola, violončelo, violone, priečna flauta, 2 ho- boje, 2 prirodzené rohy, 2 trúbky, 1 – 2 fagoty a klávesový nástroj (čembalo, organ). Z dokumentov o opravách nástrojov však vieme, že kapela disponovala aj ďalšími ná- strojmi: uvádza sa tu o. i. viola d'amour, lutny, viola da gamba, barytón, šalmaje, hoboje da caccia („*Waldhoboí*“), trombóny, ba dokonca i mandora.

Napriek tomu, že sa nezachovala žiadna zbierka hudobník kapely I. Esterházyho a zatiaľ nepoznáme ani nejaký inventár alebo iný podobný dokument, je možné aspoň načrtnúť repertoár tohto vynikajúceho hudobného telesa. Možno právom predpokladať, že z veľkej časti ho vytvárali sami členovia kapely, keďže medzi nimi boli viacerí skla- datelia – F. Durante, J. Umstatt, J. M. Schenauer, L. Carl, J. P. Behr, komponoval však aj L. Détry a ďalší hudobníci, spolupracujúci s kapelou (F. Fauner). Kapela mala od 30. ro- kov 18. storočia aj vlastného kopistu, sluhu Jacoba Sperlicha (na jednej kvitancii je pod- písaný „*Laquay und Musicus*“); z jeho ruky sa zachovalo okrem potvrdeniek za rozpisova- nie notového materiálu aj veľké množstvo kvitancií za linajkovanie notového papiera určeného „na komponovanie“ („*Papier zum Componieren*“, niekedy i zviazaný označený „*Buch zum Componieren*“), podpísaných J. Umstattom, J. M. Schenauerom a L. Carlom.

Z vyššie uvedených skladateľov možno aspoň rámcovo vymedziť bratislavskú tvor- bu J. UMSTATT. Z 30. rokov 18. storočia pochádza určite jeho šesť husľových koncer- tov, skomponovaných okolo roku 1738 a zachovaných v autografe (pozri obr. 4),⁴⁹ ale aj graduálová *Sonata a 3* (1738), skomponovaná pre Cisársku dvorskú kapelu a pred- vedená viackrát pri bohoslužbách vo Viedni.⁵⁰ Umstatt bol v čase pôsobenia u Esterhá- zyho síce mladým, ale už skúseným skladateľom, a tak možno právom predpokladať, že aj množstvo cirkevnej hudby (omše a i.), ktoré sa zachovalo v odpisoch v archívoch strednej Európy zo 40. rokov, najmä v Rakúsku, mohlo vzniknúť už v Bratislave.⁵¹ To isté platí aj pre svetskú hudbu (symfónie, koncerty, sonáty), nehovoriac o tvorbe pre Umstattov hlavný nástroj – čembalo.

⁴⁹ KAČIČ, Ladislav (ed.): *Joseph Umstatt – Concerti per violino*. Bratislava : Vysoká škola múzických umení, 2013.

⁵⁰ RIEDEL, Friedrich W.: *Kirchenmusik am Hofe Karl VI. (1711 – 1740)*. München; Salzburg : Katz- bichler, 1998, s. 218. Pozri tiež EYBL, Martin: Die Kapelle der Kaiserinwitwe Elisabeth Christine (1741 – 1750) I: Besetzung, Stellung am landesfürstlichen Hof und Hauptkopisten. In: *Studien zur Musikwissenschaft*, roč. 45, 1996, s. 49.

⁵¹ Napríklad *Missa pastoritia* G dur, *Missa Sit Nomen Domini Benedictum* a i.

Vymedzenie tvorby L. CARLA je, ako sme naznačili vyššie, obťažné, najmä pre skutočnosť, že o čosi mladší Anton Carl bol veľmi plodným skladateľom a mnohé rukopisy obsahujú iba autorský údaj „Carl“. Tento problém je úlohou najmä do budúcnosti, lebo štýlovo bude možné aspoň hypoteticky vymedziť tvorbu týchto dvoch skladateľov rovnakého priezviska, ale dvoch rozdielnych generácií.

J. M. SCHENAUER komponoval popri Umstattovi z Esterházyho hudobníkov najviac. Zachovali sa však, resp. zatiaľ sú známe, iba dve jeho skladby (Rekviem a adventná ária „*Süsser Namen voll der Flammen*“) zachované v rakúskom Wilheringu, v inventári esterházyovskej kapely z Eisenstadtu je autorské označenie „Schenauer“ pri jednom flautovom koncerte. S najväčšou pravdepodobnosťou ide v týchto skladbách o autorstvo J. M. Schenauera.⁵² Schenauer sa však v spolupráci so svojim kolegom z kapely F. Syhnom venoval už v prvých rokoch intenzívne najmä kompozícii oratórií. Syhn ako libretista a skladateľ Schenauer vytvorili ročne aspoň dve skladby tohto druhu – oratóriá, sepolcra či iné príležitostné kompozície (najmä k Esterházyho narodeninám). Tejto problematike sme sa už venovali samostatne,⁵³ preto na tomto mieste uvádzame (chronologicky) iba jednoduchý zoznam skladieb, z ktorých sa, žiaľ, zachovali iba libretá:⁵⁴

- 1) *Das Leben in dem Todt* (1726), sepolcro;
- 2) *Memoria justi cum laudibus* (1726), oratórium o sv. Jánovi Nepomuckom;
- 3) *Würckung der schuldigen Pflicht* (1727), hudobnodramatická skladba k Esterházyho narodeninám;
- 4) *Die beschuldige Unschuld* (1728), sepolcro;
- 5) *Freuden=Streit, oder die Music in der Music* (1728), príležitostná skladba k arcibiskupovým narodeninám;
- 6) *Ascensiones in corde suo disposuit. Sechsfacher Anstoß des zum Berg Calvariae im Geist aufsteigenden Wanders=Mann* (1729), sepolcro.

Skladby pozostávajúce z recitátívov, árií (väčšinou da capo) a zborov („Coro“) boli predvedené buď v jezuitskom kostole (sepolcra), alebo v záhrade arcibiskupského paláca pri soche sv. Jána Nepomuckého (s šťastými ilumináciami), alebo priamo v arcibiskupskom paláci (k prímasovým narodeninám). Príznačné je, že v skladbe *Würckung der schuldigen Pflicht* libreto uvádza okrem štyroch spievaných postáv (pastierov Fideny, Damona, Mirtilla a Silvia) a zboru aj „nemú postavu“ Orasta („Orastes“ = anagram „Estoras“, t. j. Esterházy), čo znamená, že skladba bola predvedená skutočne v kruhu prímasa Esterházyho ako hlavného pastiera.

Čo sa týka F. Duranteho, nevieme zatiaľ povedať, čo – a či vôbec niečo – v Bratislave skomponoval. Archívne materiály tohto typu (kvitancie a pod.) z roku jeho pôsobenia u Esterházyho (1740) sa nezachovali.

⁵² Nie Christopha Schenauera, regenschorihho v Grazi, ako uvádza RISM.

⁵³ KAČIC, Ref. 47, s. 275-290.

⁵⁴ Dve z nižšie uvedených libriet – *Die Beschuldigte Unschuld* a *Sechsfacher Anstoß des zum Berg Calvariae im Geist aufsteigenden Wanders=Mann* – zhudobnil aj F. A. Míča, kapelník kniežaťa Questernberga. Pozri bližšie PERUTKOVÁ, Jana: *Die von Questenberischen Musiker aufgeführten Oratorien in Mähren in der 1. Hälfte des 18. Jahrhunderts*. In: *Musicologica Brunensia*, roč. 49, 2014, č. 1. Brno: Masarykova univerzita, s. 167-168.

Skladatelia boli, samozrejme, tak ako iní umelci (Donner, Galli Bibiena) honorovaní za tvorbu zvlášť. V archíve je niekoľko údajov o výplatách honorárov za kompozície: 6 florénov pre vyššie spomínaného J. P. Behra, viackrát sa uvádzajú konkrétne sumy u J. M. Schneuera; napr. za jedno oratórium dostal 12 florénov (inokedy dokonca 12 kremnických dukátov).

Repertoár kapely I. Esterházyho (ako jeho privatej kapely) bol celkom určite veľmi bohatý a obsahoval pochopiteľne aj množstvo inej hudby, okrem tvorby „domácich“ skladateľov, členov kapely. Kapela pravidelne odpisovala noty, ale ich aj priamo nakupovala, najmä vo Viedni. Uvádzame aspoň tie najzaujímavejšie údaje z archívnych materiálov:

Už v roku 1729 nechali zviazať šesť koncertov a šesť symfónií, v novembri toho roku zakúpil vo Viedni noty L. Carl za 6 fl 30 X („vor Musicalien so auf fürstl. Befehl durch H. Leopold Carl Musico zu Wien gekauft worden“). V júli 1730 sa znovu odpisovali noty vo Viedni („vor Musicalien abzuschreiben so von Wien kommen“). V roku 1732 sa zakúpilo 6 fagotových koncertov pre A. Cavallariho (pozri obr. 5), v 1734 sa kúpilo „12 Parthien aus Wien“. Bývalý člen kapely F. Syhn posielal do Bratislavy noty (dokonca oratóriá) z Korutánska, ba i z Talianska.

Záver

Táto štúdia vychádza iba z obmedzeného počtu dokumentov týkajúcich sa kapely prímasa I. Esterházyho. Celkové spracovanie si bude vyžadovať väčšiu monografickú (knižnú) prácu. Ani na tomto mieste však nemožno obísť ešte niektoré zaujímavé dokumenty, ktoré sa síce netýkajú priamo Esterházyho kapely, ale súvisia so „sponzorskou“ činnosťou prímasa, s jeho podporou iných, „cudzích“ hudobníkov.

Na prvom mieste treba spomenúť známeho lutnistu Paula Duranda (1712 – po 1769),⁵⁵ bratislavského rodáka, ktorého v mladosti I. Esterházy podporoval. Vo svojej žiadosti o podporu na štúdium vo Viedni, aby „sa zdokonalil u renomovaného lutnistu“ („bey einem guten Meister in Wien zu perfectionieren“), sa Durand odvoláva na to, že Esterházymu hrával (príloha č. 16). Už predtým, napríklad v októbri 1727 skutočne dostal P. Durand honorár: „auf gnädigste Verordnung dem Jungen Paul Durant...3,- fl“.

Druhým známym hudobníkom, ktorého podporil I. Esterházy, bol slávny nemecký hobojsa Ignaz (Ignatio) Sieber (ca. 1680 – po 1757), ktorý pôsobil v Benátkach, najprv ako učiteľ v Ospedale della Pietà (spolu s A. Vivaldim) a potom v kapele San Marco.⁵⁶ Potvrdenka, ktorou sa posielala na pokyn Esterházyho radcu F. Töröka Sieberovi do Benátok 33 florénov a 12 grajciarov (príloha č. 17), je vystavená vo Viedni a zatiaľ nevieme vysvetliť bližšie súvislosti tejto podpory (či I. Sieber niekedy pre Esterházyho pracoval, alebo išlo o absolútne „nezištnú podporu“ známeho umelca a pod.).

⁵⁵ O P. Durandovi pozri bližšie napr. KIRÁLY, Peter: *Lebenslauf von Paul Charles Durant*. Dostupné na internete: http://www.klassika.info/Komponisten/Durant_Paul/lebenslauf_1.html

⁵⁶ O I. Sieberovi pozri bližšie SELFRIDGE-FIELD, Eleanor: *The Venetian Instrumental Music from Gabrieli to Vivaldi*. New York : Dover Publications Inc., 1994. s. 43, 254, 346.

Prímas Esterházy však podporoval, samozrejme, predovšetkým svojich hudobníkov. Najmä v prvých rokoch ich posielal do Viedne, aby sa zdokonalili v hre: fagotistu F. Duška (1727), trubačov M. Strešku a A. Agnera (1727, 1728) (pozri prílohu č. 16 a obr. 6), hráča na rohu W. Bauera a pod. V prípade trubačov sa spomína „*Käy: Trompeter H. Joannes*“, spomedzi trubačov Cisárskej dvorskej kapely prichádza do úvahy iba Johann Franz Bonn, ktorý pôsobil v kapele od roku 1720.⁵⁷ O tom, koľko z celkových výdavkov dvora išlo na hudobníkov, svedčia napríklad údaje (vo florénoch) z decembra 1727:

- (1) 1. 12. 1727 *Vor Notten zu schreiben für S. Fürstl. Music in festo S. Emerici.....* 3,-
- (2) 1. 12. 1727 *denen zwey Trompetern so mit Fürst. Erlaubnuß nach Wienn gegangen auf Gdgiste befehl 21,52*
- (3) 5. 12. 1727 *Vor zwey kleine Waldhorn für S. F. Gdn Von Wienn nach Prespurgetrag, dem bothen ..... -,34*
- (4) 12. 12. 1727 *wurde auf f. Gdgste befehl der Trompeter Martin mit dem Käy. Kunst Trompeter nach Wien geschickt umb diesen frey dahin zu liffern, ist ihnen gegeben 12,39*
- (5) 18. 12. 1727 *den 5ⁿ ist auf gdigst. Befehl frantz Tuschek fagottist zu seinem Lehr Meister von Prespurgetrag nach Wienn gegangen. vor fuhr=lohn hin und her 2,45*
- (6) *an H. Cammer=Musico Schenauer für Instrument Säithen ..... -,17*

Výdavkom, aké dával I. Esterházy na hudbu, zodpovedala určite aj kvalita, ktorú mu poskytovala jeho kapela. Esterházyho kapela musela mať vysokú úroveň, veď hudobníci ako F. Durante, J. Umstatt, G. Calandro, J. O. Rossetter, A. Cavallari, talianski kastráti, ale aj ďalší dnes menej známi hudobníci (napr. J. P. Behr, J. M. Schenauer a i.), patrili k absolútnej špičke dobovej hudby minimálne v stredoeurópskom priestore.

Táto štúdia podáva zatiaľ iba prvé, najzákladnejšie poznatky a nevyhnutný výber prameňov, ktoré dokumentujú vysokú úroveň hudby a hudobných podujatí na dvore Imricha Esterházyho v rokoch 1725 – 1745.

Štúdia je súčasťou grantového projektu VEGA č. 2/0118/13 Hudobné a literárne súvislosti slovenského baroka.

⁵⁷ Iný hudobník s menom Johannes sa medzi trubačmi Cisárskej dvorskej kapely v tom čase nevyskytuje. Pozri KÖCHEL, Ref. 8, s. 63.

OBRAZOVÁ PRÍLOHA

Willen anzuge, in bester Form = Zeitun
 zubereiten, und in Einteil = Zeitun meist
 unbeschrieben sein; aber fast sollen für
 die best = beste Music sein gute, und
 notwendige Provision gemacht werden.

Planbuch:

E, oder First = Zeitun acht Bündel meist - - - - -	<u>12</u> = -
A, oder Second = Zeitun Zwanz Bündel - - - - -	<u>3</u> = -
D = Zeitun für Violin, und Bassett für Bündel - - - - -	<u>1</u> = 30
Zwölf überstimmte Violin = Zeitun - - - - -	<u>1</u> = 24
fünf überstimmte Bassett = C - - - - -	<u>30</u>
<u>Summa, 18/6 24 x 1</u>	

Dies ist ob = benannte Zeitun
 richtig nur laugen, und es
 in den Jahren best = Inspector F
 mit 18 24 x 1 best = worden: bezogen minor
 Gam = Untergang.

Johann Umstatta
 Music = Director

Johann Umstatta
 Augusti 1737.

Obr. 1: Potvrdenka J. Umstatta o nákupe strún (1737) s podpisom „Music=Director“

L. illi

In sum 125 / 80 Annona
pro 1/4 Augusti 1740.

Summa 125 / 80

L. Vietantia

Super centū viginti quinque Florenis, quos infra
scriptus in sortē salarii mei, pro mensib. utpote
Aprē, Mā, et Iunē, ex Cassa sua celsitudinis percepi.
Posonii die. 31 Xbris 1740. — Franciscus Durante

Obr. 2: Kvitancia F. Duranteho o prevzatí platu za 4. štvrťok 1740

Verzeichnis

Daß ein Instrument. Nimm für
die Hof- fünf- Music beytraget
worden.

Einführung		
Den 4. November 1735	bestelt, und gegeben	i
den 31. December 1736	bestelt, und gegeben	i
Mosk den 17. Februarj	bestelt, und gegeben	i
Mosk den 7. April	bestelt und gegeben	i
Mosk den 4. November	bestelt, und gegeben	i
den 20. April 1737	bestelt, und gegeben	i
Mosk den 4. November	gegeben, und bestelt.	i
Mosk den 19. Decembriß	gegeben, und bestelt	i
Summa		8 h

Daß gegenwärtig anbestelltes
Instrument. Nimm
beytraget worden; be-
zogen in 1737 in
Stettin.

Alte Land Jan
aus Mosk alsist

Den 31. December 1737
den 31. December 1737
aus Mosk alsist

Obr. 3: Vyúčtovanie ladenia esterháyzovského čembala organárom V. Janečkom (1735 – 1737)

The image displays two pages of a handwritten musical score. The top page is the title page, featuring the title "Concerto" in a large, decorative script. Below the title, the name "J. Umstatt" is written. The score is written on multiple staves, with various musical notations including notes, rests, and clefs. The bottom page shows the continuation of the score, with several staves of music. The handwriting is clear and legible, typical of 18th-century manuscript notation. The paper shows signs of age, with some discoloration and wear.

Obr. 4: J. Umstatt – *Concerti per violino* (partitúra, autograf, ca. 1738)

Li 19 Sennaro 1732

Certifico io sottoscritto aver ricevuto dal sig. Inspector
Forini in per sei concerti di fagotto comprati a Vienna
 nel mese d'ottobre dell'anno scadruto

Angelo Cavallari

Učel je prejel šest novih fagotov
 iz Viedne, ki jih je kupil pri
 koncertni družbi gosp. Forini
 v oktobru lanskega leta. Vredn.
 šestdeset forintov in šestdeset
 denarjev. Vredn. šestdeset
 forintov in šestdeset denarjev.

Obr. 5: Potvrdenka A. Cavallariho o nakupe 6 koncertov pre fagot (1732) vo Viedni

Mit Wohlwollend^{em} gnädigstem Consens.
 gegen die Zerstörung^{der} Erbsengärten als Alex.
 ander. Agner und Martinus Streska &
 5te Abr: dieses Jahr nach ihrem gegenseitig
 kundlich abgemacht^{en} Verstand^{en} Verstand^{en}
 mit gegenseitigen Bedenken den 14ten Tag
 den 14 Tag des Monats Juny
 a 34x f ----- f 15. x 52.
 der 14 Tag des Monats Juny
 Co. 14. ----- " 6. --
 f: f 15. x 52

Intra scriptis recognoscit me Geopista a Dno Inspectore Neu
 baur Florens 21 x 52

Alexander Agner

Passonij die 1 Decembris
 1727.

Obr. 6: Vyúčtovanie cesty trubačov A. Agnera a M. Stresku do Viedne (1727)

PRÍLOHA Č. 1

PL, inv. č. 2 – Vyúčtovanie výdavkov na liečenie Friedricha Syhna (1727 – 1728)

(Regest:)

Conto

Von H: *Syhn* wegen mit gdigst fürstl. Erlaubnuß gebrauchten *Cur*, S: f. Gd. Zu bezahlen gdigst anbefohlen

Pr: 29 fl 30 x.

N:° 20.

Specification

Deren von /: *Titul* :/ Ihre Hoch=Reichsfürstl. Gnaden Meinem Gnädigsten herrn herrn mir zu *annotiren* und zu übergeben anbefohlenen *Expensen*

Als schon *pro Anno 727*

Vor die 8 Wochen lang von dem *Urin Doctor* gebrauchte *Curen* ..... 20 fl

Laut beyligenden Auszigl, Vor das von Ihre hochfürstl. Gnaden *placidirte* baad .... 5 fl

Pro Anno 728

Vor die jingst vom *Dr. Possinger* in Wienn *ordinirte Medicinen* ..... 4 fl 30

Summa 29 fl 30

diese oben gesetzte Summa

ist mir auf fürtl. Befehl

pr. Fl 29 x 30 durch H.

v. Neübauer bezahlt worden.

Friederich Syhn mppria

daß seine Hochfür: Gd: entstehente Suma per 29 fl 30 Xr zu bezahlen durch mich den H: Inspector bestehlen Cassen du ich hiemit bezeügen *datum prespourg* den 19 Juny 1728

Antoni Cristiani

Camerdienner mppria

PRÍLOHA Č. 2

PL, inv. č. 2 a 8 – Zmluvy a vyúčtovania opráv sláčikových nástrojov cisárskym dvorským husliarom Antonim Poschom (1727 – 1732)

Was ich Endsbenandter zur *Music* deß /:Tit./ fürst Esterhazÿ Ertzbischoffen zu *Gran* auf Verlang deß H:^m Sinn gegeben wie folget ab An[n]o 1727

den 2 Aug: 3 bundt quint Pr. .. 5,15

Item 2 bischl D: Pr. .... ,12

Den 18ten 9^{br} 1 bundt Quint. 1,30

Secunden bundt D: 1,04

Den 4ten Xbr 2 geig gebutzt und besaitert ist darvor ..... -40

Von 1728 . die Stainerin den 12 Jen[n]er geleimbt und völlig Reparirt darvor 1,-

Den 28 febr. 2 bund quint. darvor 4,-

Mehr 6. zueg überßpon[n]ere G. Pr. .... -49

Ein fiß auf den *Violon* gegeb. Pr ..... -30

den 3ten Martÿ 10. quint hergeben. .... -40

den vor daß *Violin* 2 D. Pr. .... -12

den 8ten April: ein *Violin* Reparirt ..... -2

den 20ten Maÿ 5. buch Noth[en] Papier Rastrierter gelieffert her 2,-

---

Sum[m]a 18,16

Antonj Posch Key. Hoff
Lauten Macher

Testor quod hac pro Musica
Celsissimi Nostri Principis à Dno Posch
Nobis data, et soluta sunt per Dnum
Neupauer 1ma Junij 728, per 18 fl
F: S. Syhnn mpp

(Regest:)

Geÿgen machers AusZügl

was Zur fürstl. *Music* an zu gehör gesetzt (worden) von Wienn

Pr: 19 fl

Nº: 39

Waß ich Vor Ihro hoch firstliche gnaden gearbeith Vnd gegeben hab wie folgt

Erstlich den 9 Juni ein bund romanische geigen satten dar Vor	2 –
mer ein halben bund a. dar Vor	1 –
mer 6 bischl d: dar Vor	– 36
mer 6 Iberspunene geigen g: dar Vor.....	– 42
mer 3 filon Saten dar Vor.....	1 20
mer 12 Iberspunene geigen g: dar Vor.....	1 30
mer 2 bundt C: Vnd ein halben bund a dar Vor.....	5 –
mer ein a: auff den fiolon dar Vor	– 18
mer 8 bischl d: dar Vor	– 40
mer anderhalb bund romanische geigen saten Vor	3 45
mer ein halben bundt a: dar Vor	5 –
mer 6 bischl a: auf daß bassetl dar Vor	– 30
mer ein halben bundt d: dar Vor	1 15

Suma 18 fl 18 CC

Antoni Posch Keyßl. hoff
lauttenmacher

meins Antoni Posch Keyßl.
hoff lautenmacher
ist dieses außzigl
mit 19 Gulden des 13 Xber 1728
richtig bezahlt worden

dießes ist in gegenwart
meiner bezahlt worden
Frantz Biber Cammerdiener

(na regeste eßte raz text:)

Das dieses außZigl pr 19 fl Sr Hochfürstl: Gd: uon mir uor gezeigt und die beZahlung darü-
ber Gdst. Anbestohlen worden, Thu ich damit Attestire.

Frantz Biber
Cammerdiener mppria

(Regest:)

Zwey Conto / Von Hoff=Lauthenmacher v. Wienn

Pr 63 fl 45 x

Nº: 11

Lautenmacher / außzigl 730 et 731

Specification was ich vor Ihro hochfürstl.
Gnaden gearbeith und gegeben hab.

Erstlich ein besaithung auf daß Bassl	1, -
Auff daß Bassl 3 bischl A.	-,18
Ein bundl E.	2, -
Möhr 2 bundl E.	4, -
Auf daß Bassl 6. bischl. A.	-,37
6. überspünene G.	-,42
An einer geig den griff unterlegt, neu besaith und ein Sattl	-,45
Ein Indianischen Bogen	2, -
731	
Möhr 2. bundt E.	4, -
Ein halben bundt A. und halben bundt D.	2, -
12. überspünene G.	1,24
Ein geig geleimbt, ein besaith, und neu schrauff	1, -
Möhr 2. bundl C.	4, -
Ein neües halb geig sammt futteral	10, -
Ein Bassl neu besaith, und 2. bundl E.	5, -
Ein halben bundt A. und 10 bischl D.	1,50
12. überspünene G.	1,24
Ein neües <i>Violin</i> sammt fuetteral, und ein Indianischen bogen	14, -
	Summa 56, -

Daß gegenwärtige anforderung
Aus befehl Ihro fürst. Gnaden
Von herrn Inspector richtig bezahlet
worden bezeige

Franz Török mppria

Antonj Posch. Kay:
Hofflautenmacher

Attestiere daß zuer fürstl.
Music Lauth Specification
Leopold Carl

(samostatne priložený lístok)

732		fl	Xr.
Erstlich zwey bundt quinten	4		
Mehr ein halben bundt A	1		
Mehr ein halben bundt d	1		
Item 15 überspunnene			
G auf die Geigen	1	45	x

Summa 7 fl 45 x

Antoni Posch
 Key: hoff lauten
 Macher

das gegenwartige
 auforderung aus
 befehl Ihro hoch fürstl.
 Gdn von H. Inspector
 richtig bezahlet worden
 bezeige
 Franz Török mppria

attestire, daß zuer
 fürstl. Music lauth
 Specification mir
 Eingehandiget worden

Leopold Carl
 Musicus

(Regest:)

Conto

Von Geÿgenmacher Von Wienn welcher
 auf Gdigste Verordnung eines geseellen
 Nach Preßburg geschickt die fürst. Musicalische Instrumenta
 Zu repariren sambt rayse Kosten
 Pr: 20 fl. –

N^o: 6

(ďalší dokument)

Waß ich Vor Ihro hoch fürstliche Gnaden
Gearbeith Vnd geben habe als(?)

Erstlich den fiolon(!) zue gericht geleimbt Vnd neÿe schrauffen Vnd ein neue Satel Vnd neu bund Vnd eine neÿe Zamth Vnd ein Satten außgezahnt darvor	3 fl
mer ein basätel geleimbt Vnd den halß kleiner gemacht vnd den griff abgericht Vnd ein Sate außgezahen Vnd neÿe basetel bogen ein neÿe backel darvor	1 fl
mer ein basetel geleimbt vnd den gricht abgericht(?) Vnd ein Sate außgezahen darVor	22 ll
Mer ein filen Zur gericht geleimbt neÿ besath neÿe schrauffen Vnd der griff Abgericht darVor	45 ll
Mer ein filen Zu gericht geleimb Vnd der griff abgericht Vnd 3 Saten außgezahen neÿe schrauffen darVor	30 ll
mer ein geige Zu gericht geleimbt den grÿff abgericht darVor	28 ll
mer eine geige Zur gericht geleimbt Vnd den griff ab gericht Vnd ein Saten außgezahen darVor	28 ll
mer ein Zu gricht neÿe besath Vnd der griff abgericht Vnd ein neÿe Satel darVor	30 ll
mer ein halbgeigel den griff Vnder lögt(?) Vnd neÿ besath Vnd neÿe schrauffein neÿe Satel Vnd ein neÿes Stimstoehel darVor	45 ll
mer 2 bratschen Zu gericht neÿ besath darVor	1 fl
mer 3 bischel es auff daß basetel darVor	18 ll
mer 2 bögen mit Weißsen haaren befoerth	24 ll
mer 3 bögen mit schwarzen haaren	
mer ein halbes bundtl e: darVor	1 fl
mer ein Kalsd... (nečit.)	
mer eine neÿe besatung auff daß basetl	1 fl 8 ll
mer ein Iberspune Saten auff daß bastetl	30 ll
mer 2 basetel schrauffen	14 ll

Summa 12 fl 52 x

Antoni Posch Keyl
Hoff lautenmacher

reis und Kosten Vnd furlon	4 fl
reis Vnd Kosten hin auff	4 fl

Summa in allem 20 fl 52 ll

Das dießes außzügl pr 19 fls S:^r Hochfürst: Gn: von mir worgezeigt und die bezahlung das über Gdst anbefohlen worden, Thu ich damit Attestieren.

frantz Biber
Cammerdiener mpria

mir Antoni Posch
ist dieses Außzigel mit
20 Gulden richtig bezahlt
Den 2 februarii 1729

dieses ist gegenwarth
meiner bezahlet worden
franz Biber
Cammerdiener

PRÍLOHA Č. 3

PL, inv. č. 13 – Zmluva (vyúčtovanie) opravy sláčikových nástrojov Martinom Matthiasom Fichtlom (1736)

(Regest:)

Geÿgenmachers *Conto*

Pr: 53 fl –

N:° 17

Specification

Waß ich von Ihro Hochfürstl. Gnaden tit. tit. in lautenmacher arbeit gefertigt habe alß

Erstlich dem <i>Violon</i> Reparirt undt völlig neu besätt undt bundt undt neÿe schraupfen daruor.....	7
Mer ein bäsetl Reparirt undt völlig neÿ besätt undt neÿe schraupfen und neÿen stoch daruor.....	3
Mer ein bäsetl neÿ besätt undt zu gericht wie auch neÿen stoch daruor	2
Mer 2 brätschen die hälß Tüner gemacht wie auch neÿ besätt undt stoch sambt neÿen schraufen vor eine 1 fl 30	3
Mer 4 fürst. Geigen Repart (!) vor besättung undt neÿe schraufen undt zur Richtig vor alle zu sammen	4.30
Herren Carl eine geigen zue gericht	1
Mer dem herren helferting 2 geig[en] zue gericht	1.45
Mer dem herren umstat seine geig reparirt undt besätt daruor	1
Mer dem herren henschl 1 geig zu gericht mer seine Viola (sic!) mer besätt undt zu gericht	2
Mer dem Hern hopoisten seine geig reparirt daruor	,52
Mer dem hern heiw. (?) sein geig zu gericht daruor	,27
Mer dem heren Camer bedienten sein geig zu gericht	,30
Mer dem knaben sein halb geig zu gericht daruor	,36
Mer die alte fürstl. Geig reparirt und zu gericht daruor	2
Mer 2 Neÿe brätschen bög[en] vor ein 24 Macht	,48
Mer dem Violon neÿe besätt	,17
Mer 7 zu gericht daruor	,24
Mer dem hern helferding ein fuerdial neÿ gerfürdert	,36
Mer 3 bundt geig. Quindt gegeben dem bundt vor 2 fl	6
Mer 1 bundt römisch geig. ä daruor	3
Mer 11 büschl geig de daß bischl 6x	1 – 6
Mer 8 übersbone geig. g vor eine 7x	,56
Mer vor Reiß undt kosten herunter undt hinauf	6
Mer vor 8 Tag das Zimer und Kost	9,27

 Suma 58,10

Martin Mathias Fichtl
 Bürg. lautenmacher in Wien
 ist mit dauw (?) bezalt worden
 mit 53 fl den 18 Junÿ 1736

Auß hochfürst. Befehl ist dieser außzügl. in gegewarth meiner mit dreÿ und fünffzig gulden durch herrn von Neÿpauer richtig bezahlet worden.

Frantz Biber
 Cammerdiener

PRÍLOHA Č. 4

PL, inv. č. 8 a 14 – Zmluva a vyúčtovanie opravy sláčikových nástrojov Josephom Wörlom (1732). Vyúčtovanie nákupu „letných strún“ J. Umstattom (1737)

(Regest:)

Conto

Von Wienerischen geigen macher.

Pr: 23 fl –

Nº 20

Verzeichnus

Was ich An fürstl. *Musicalishen Instrumenten* reparirt und erfolgen lassen und eugener gelegenheit von Wienn und wider zuruck Reisen müssen.

Erstlich den <i>Violon</i> Zugericht geleimbt	
und Neue bündt aufgemacht	2 fl – x
Item daß bässetl geleimbt	– fl 24
Mehr ein bundt Saitten e	1 fl 30
Vier Keigen Neu besaitt	1 fl
Mehr 15 Püschl Saitten	fl 45
Mehr die <i>Vilideamor</i> besaitt	fl 45
Mehr 8 überspunene Mandorl Saitten	fl 48
Mehr ½ bundt Lauten Saitten	fl 45
Item ein <i>Bracsa</i> Neu besaitt	fl 24
Mehr Raiß Vnd Kosten hin und wider	15 fl –

---

23 –

Auß gnädigsten befehl Sr. hochfürstl:
Gnaden wolle der herr Inspector
Neubauer gegenwertigen außzigl
Außzahlen Prespurg d. 24 Jener 1732
Georg fegervarj mppria

dieses außZigl ist mir
Joseph Wörl richtig
bezahlt worden d 24
Jener 732

Coram me Francisco
Biber Cammediener

(Regest:)

Die fürstl. *Music* betr.

Pr 18 fl 24 x

N:^o 4

Mens: Aug. 737

Weillen anjezo die beste Som[m]er=Saiten zubekom[m]en, und die Winter=Saiten meist unbrauchbar seÿn; also hat sollen für die Hoch=fürstl: *Music* eine gute, und nothwendige *Provision* gemacht werden.

Nemlich:

	Fl	Xr
E, oder <i>Qvint</i> =Saiten		
Acht bund macht	12	-
A, oder <i>Secund</i> =Saiten		
Zweÿ bund	3	-
D=Saiten für <i>Violin</i>		
und <i>Bassetl</i> Ein bund	1	30
Zwölf überspinnene		
<i>Violin</i> =Saiten	1	24
Ein überspinnenes		
<i>Bassetl</i> =C	-	30

Summa 18 Fl 24 x

mit 18 Fl 24 Xr

Das ich ob=bennante Saiten
richtig empfangen, und daß
sie von Herrn Hoff=*Inspector*
bezahlet, worden, bezeuget meiner
Hand=Unterschrift

Preßburg den 10:ⁿ
Augusti 1737

Joseph Umstatt
Music=Director mppria

PRÍLOHA Č. 5

PL, inv. č. 11 – Zmluva a vyúčtovanie opráv hudobných nástrojov Jacobom Fuxom (1734)

(Regest:)

Music-*Instrumenten*

Außzüg:

pr: 2. fl. 34 Xr.

pro Anno 1734

N:º 11.

Verzeichnuß

Deß Waß Ich Endts unterschriebener Zut Hochfürstl. Music Verfertiget hab.

	Fl	Kr
Deß Erst: Einen <i>Violin</i> Bogen überzog.		
Facit	-	24
It: Einen Baßetl Bog. Mit weißen Haren überzog.	-	43
Item Zwey Bratschen-Sattel	-	13
Noch 2. Neüe Bögen mit schwartz Haaren		
Jedes Zu 24 Xr. f:	-	48
Noch 2. Neüe überspennene Saiten Zu denen		
Bratschen pr: 9. Xr. f	-	18
Mehr. Ein Neües Stimm-Holtz in eine Bratsche		
eingesetzt	-	3
Noch Eine Bratschen geleimbt	-	7

 Summa   2 fl 34 Xr

Ist mir danck betzahlt worten

 Jacobus Fux, Chor=
Musicus bey St: Salvator
 Zu Presspurg

 Attestiere hiemit
 daß Ich wie oben
 bemeldt zu Handen
 empfangen datum
 den 9ten Julij 734
 Leopold Carl
 Musicus

(Regest:)

Zetl

Wegen reparirten *musicalische instrumente*

Pr: 4 fl 30 x

Nº: 25:

Verzeichnuß

Waß ich Endes gefertigter Vor Ihro hoch fürst: gnaden /: Pl: Tit: :/ an *Musical. Instrumen-*
ten Repariert Vnd gemachtet, wie folget.

fl d.

Erstl: Violon Vnd Bassetl

geleimbt, ist darvor ..... 2, -

Mehr dreÿ bögen bezogen ..... 1, -

dann zweÿ bögen angezogen, Vnd

die haar geburßt ..... -,50

Letzl. Sechß *Hauptbois* Röhr

Gemacht ist darvor 1,50

Summa fl 5. d. -

Jacob Fux mppria

Daß dießes alles Von den

Vnterscribenen guett gemacht worden

Vnd solchces höchßt nottwendig war

Bezeigt den 13 Martÿ 1727

Joannes Matthias Schenauer mppria

Ist mir mit 4 fl 30 x bezalt worden den 12. Mart. 1728

PRÍLOHA Č. 6

PL, inv. č. 23 – Zmluvy o opravách hudobných nástrojov Christophom Reichenbergerom (1743 – 1745)

(Regest:)

*Cont^o*Weg. Fürstl. *Instrumenten* zu reparieren

Pr. Fl 14,-

N:º 2.

mens: maÿ 743

VerZeichnuß Waß ich Vor Ihro Hochfürst. Eminenz gearbeith habe wie folget:

Erstlich	den <i>Paridon</i> Sambt zweÿ fuderal zu gericht	fl 1,-
anderten	die <i>Gämpä</i> Völlich zerlegt und zu gericht	3,-
dritten	daß <i>Päsedl</i> auf gemacht und zu gericht	3,-
Vürtens	Eins Neües fuderal auf ein <i>Päsedl</i> gemacht und den bogen behärt undt daß griff Breth abgericht	6,-
		<hr/> fl 13,-

Christoph Reichenberger

Daß Ob Specifficirtes Posten Zu hoher
bedinung seyner Hochfürstl: Gnaden
Vnumgänglich Erfordert, Vnd richtig
gemacht worden bezeige hiermith

Presburg den 22ten Apprilis 1743

Johannes Matthias Schenauer mppria

Dieses ist alles Mit accord gemacht
Vnd Mit 13 fl Richtig bezaldt worden
Christoph Reichenberger

Preßburg den 6 8ber: 1743

Waß ich Vor Ihre Hoch fürstlichen Gnaden gearbeith wie folget
 2 fuderal gefürderth und an gestrichen
 Erstlich 3 ½ Ellen grien durch Bräith agl. 13 ..... fl 2 x 16
 1 Ellen grien durch schmal ..... - 24
 1 Neües Schlößl ..... - 45
 1 überspunnene Sätzen ..... - 15
 Macherlohn 2 -
 Vor den *Päridon* zugericht ..... - 17

Fl 5 x 57

Christoph Reichenberger
 Thurner Geßl

diese Arbeith ist richtig verfertigt worden.
 Joannes Matthias Schenauer mppria

den 23ten 8^{ber}: ist dißes mit fl 5 x 45 richtig
 bezahlt worden

(Regest:)
 Nro: 10
 Reparation der *Music* instrumenten

Specification

Waß ich Endts unterschribener, vor die Sammentliche *Instrumenten* der hoff-Stadt Ihre
 hochfürstlich. Erz=bischöfflichen Gnaden zu Grän zu gericht habe, wie folget.

	fl Xr
Erstlich den <i>Violon</i> , und 2. <i>Bassetl</i> zugericht	5, -
Item 10. <i>Violin</i> , und 2. <i>Violen</i> , sambt denen Pögen darzu	8, -
Mehr ein Neues toppeltes futteral gemacht und auf das alte ein neuen döckel.....	4,30
Item ein <i>Viola d'Amor</i> so völlig zertrimmert war zugericht	1,30
Item ein Posaunen futteral zugerich, und eine neues Schlößl darzu machen laßen	1, -
Mehr den <i>Baridon</i> , und 2. Lautten, sambt denen futteralen zugericht	1,24
Item vor eine überspunnene Saitten auf dß <i>Bassetl</i>	-,17
Item alt=aufständiger Rest	5, -

Summa   26 fl 41 x

Christoph Reichenberger
 Thurner Gesell

Das gegenwärtig *Specifizierte Reparation* deren hochfürstl.
 Instrumenten mit bewilligung, Seyner hochfürstl. Gnaden
 H: *Inspectoris*, nothwendig geschehen
 müssen bezeige

Presburg den 15 8bris 1745
 Joannes Matthias Schenauer mppria
 Ist Richtig bezahlt

PRÍLOHA Č. 7**PL, inv. č. 17 – Vyúčtovanie dodania dvoch rohov cisárskym dvorským nástrojárom Michaelom Leichamschneiderom (1739)**

Regest:

Die 24 Martÿ 1739

Super 32 fl pro Cornuis ad Mandatum Suae Celsituditnis emtis (sic!)

N:° 8

Quittung

Als zweÿ und dreÿsig gulden, welche ich endts unerschriebener von Ihro Hochfürstl. Gnaden Herrn Herrn fürsten, und Ertzbischöfen zu Presspurg, vermög geliferten Jägdhorn, sambt einen Verschlag, Richtig empfangen habe, welches Bezaiget meine unterschrift, Wienn d. 24: Martz

A° 1739

Michael Leichamschneider, Käÿ:
Trompeden und Jagdhornmacher, in
Wienn, in der Naglergassen

PRÍLOHA Č. 8

PL, inv. č. 2 a 13 – Vyúčtovanie organárskych prác Tobiáša Pantočka (1728)
a Václava Janečka (1735 – 1736)

(Regest:)

Pr 9 fl 30 x.

Orgel Machers / Auß Zugel / N°: 38

Verzeÿchnus *Pro Anno 1728* des 19 february auß bestelich Iro hoch fürstlichen Gnaden /:
titel :/ in Kloster peÿ diesen Woll wierdigten frauen Vrscholinerin ist ist in flig durch(?) auß
gewhilt Vndt Neÿe satten ausgezogen Vndt gestimt Worden

Macht in allem ..... 2 fl:

Item den 15 *Marcÿ* ist Vier die hoch firstlichen Gnaden Ein flig gewhilt undt gestimt wer-
den, macht dan von ..... 1 fl 50 d.

Item den 4. *Maÿ* ist ein *Positiv* oder Orgel Werk in hoch fürstlichen *Capeln* Welich zu legeht
undt auß gerichtet Wieder Zu samem gericht undt gestimmt worden

Macht Vor alleß ..... 6 fl

 Suma 9 fl: 50 d.
Prespurg d: 6 *Maÿ*

A: 1728

Tobiaß Jo: Michel
Pantozek Orgel undt
Instrument Macher

D: 24 *Maÿ* ist mir

Dieß mit 8 fl: 30 x

Richtig pezalt worden

Daß gegen wertige Außziegel 2 mahlige Stim Vndt AußVehlung der fliegen sammt höchst
nötthiger legung Vndt stimmung des Positivs. Zu höchst? a wenligen densten seÿner Hoch
Reichs fürstlicher gnaden etc: bevorssendt. Richtig Vndt Wahrhaft saÿe bezeuget meiner
färtigung.

Preßburg den 16 *Maÿ*
1728
Joannes Matthias
Schenauer mppria

(Regest:)

Orgelmachers Conto

Pr. 8 fl –

N:º 12

Verzeichnus

Was an *Instrument*=stimmen für die hoch=fürst: *Music* verfertigt worden.

Erstlich:	fl
den 4: ⁿ <i>November</i> 1735	
bekielt, und gestimt	1
Den 31 <i>December</i> 1736	
bekielt, und gestimt	1
Mehr den 17: ⁿ <i>Februarj</i>	
bekielt, und gestimt	1
Mehr den 7: ⁿ <i>April</i>	
bekielt und gestimt	1
Mehr den 4: ⁿ <i>November</i>	
bekielt, und gestimt	1
den 20: ⁿ <i>April</i> 1737	
bekielt, und gestimt	1
Mehr den 4: ⁿ <i>November</i>	
gestimt, und bekielt	1
Mehr den 19: ⁿ <i>Decembris</i>	
gestimmt, und bekielt	1
	Summa
	8 fl

Daß gegenwärtig aufgezeichnete
Arbeit im *Instrument*=stimmen
verfertigt worden; bezeige
ich Joseph Umstatt mppria

Venceslaus Janetsek
orgl Macher alhir

den 31 December istmir von
dem Herrn Inßbector daß
auszigel Richtig bezalt

PRÍLOHA Č. 9

PL, inv. č. 21 – Vyúčtovanie opravy pozitívu vdovou Annou Rosinou Janečkovou (1743)

(Regest:)

Fürstl. Orgl zu repariren

Pr. 8 fl 24 Xr.

Nº: 7

Vor die Neü gemachte gewichter zu dem hoff *Posidiv* habe ich 32 pfunt bleÿ gebraucht, Vor meine arbeit, davon und vor reparierung des *posidivs* hab ich wohl vertiendt Neün gulten.

d.17 Decembr. 1743

Anna Rosina Janetschegin
Wittib

Presburg den 17 Xbris
1743

Joannes Matthias Schenauer mppria

mit 8 fl: 24 xr. Richtich
becalt Worten
barh? 8 fl: 25 xr.
Anna Rosina Janetschegin
Orgl Macherin

PRÍLOHA Č. 10

PL, inv. č. 12 a 23 – Vyúčtovanie ladenia klávesových nástrojov Johannom Zirnhofferom (1735), Johannom Andreasom Šantrochom (1743) a trubačom Paulom Smutzom (1743 – 1745)

Was ich von dem Wohl Edl und Gestrengen Herrn von Neupaur, Ihro Hoch=fürsts: Gnaden Wohl meritierten *Inspector*, vor Stimmung des flig, an dem Geburtstag Ihro Hoch=fürsts. Gnaden, dan in beÿsein des H. Helfferding seine fr: Schwester, zweÿ Gulden rech= tens empfangen habe; bezeuge hiemit.

Pressburg den 31. Decembris A. 1735. (prepísané, pôvodne 1734)

2 fl.

Johann Zirnhoffer mppria
Organist beÿ St:
Martin.

Quittung

Endes unterschriebener bekenne was ich vor Ihro Hoch Fürstl: Gnaden *Emericum Eß=terhazy* de Galantha die flüg oder *Instrument* gestimmt und mit Saiten auch mit federn vebessert und zu gericht habe alß nemblich 9mahl jedesmahl zu dreÿ siebzehner macht alles zu sammen 7 fl 39 xr welches bezeüget meiner gestelte fertigung Preßburg, den 7 febru: A° 1743

Joannes Schant: derzeit
Burg. Schulmeister Dieses it
Mir mit Sieben Gulden
und neun und dreißig Creützer
bezahlet worden

Id est 7 fl 39 xr

das obige specifierte stimmung
und bestiebungen des Hochfürstl.
Instruments richtig geschehen seÿen
bezeige

Joannes Matthias Schenauer mppria

Quittung

Pr Sechs gulden, sage 6 fl. Rhein: welche auß anschaffung gnädigsten fürsten Vermög Stim= mung des Instruments *quartaliter*; Alß Nemblich Julj Aug: und 7ber von herrn *Inspector georg de feÿervarj*, Paar und richtig Zu meinen handen Empfangen habe, solches bescheine Sig: Prespurg den 30 7br 1745.

Id est: 6 fl:

Joh: Paul Smutz
Trompeter mppria

Quittung

Pr: Sechs gulden; sage 6. fl: Rhein: welche aus anschaffung gnädigsten fürsten, daß *Instruments* stimmen betreffent, von herrn Inspector Ignatio de Neÿbaur aber mahl von 3 Monath alß Nembl: 8ten: 9ber und Xber: par und Richtig Empfangen habe Sig: Presspurg d. 31. Xbr: 1743

Id est 6 fl:

J. Paul Smutz
Trompeter mppria

PRÍLOHA Č. 11

PL, inv. č. 8 – Vyúčtovanie nákladov na 9 trubačov, účinkujúcich pri slávnosti prenesenia ostatkov sv. Jána Almužníka do novej kaplnky (1732)

Regest:

Die 27 8^{bris} 1732
 Qvietantia
 Super 107 fl 28 x
 Tubicinis datis

N:° 21

Specification

Deren H: Trompettern welche beÿ der *Translation* des hl: *Elemosinarij* in der vor *Vesper*, am Umgang und nach *Vesper* seÿnd gebraucht worden.

Erstl: Nach gnädigster Verwilligung Ihro hochfürstl: Gnaden von jeden dienst auf den Persohn 2 fl deren 9 Tromppetter und 2 *Paucker* darunter befindeten sich aber 2 Lehr jungen welche mit etwas wenigens können bezahlt werden

	Fl
Macht also vor 9 Tromppetter	
Jedem Pr: 8 fl.....	72,-
2 Lehr jung jedem Pr. 4 fl	8,-

	80,- fl
Logierung samt Reiß unsonsten gelegenheit der Pfferden	15,-
	-----
	95,-
	Xr
Item vor 11 Persohnen die Kost geben 2 Täg vor 1mahl zeit und Nacht mahl 2 Sibzehner gerechnet macht	12,28

Summa	107,28

Accedente benigna Suae Celsitudinis anuentia supra specificatos Centum septem florenos et viginti octo cruciferos ex Cassa Generali ritè solutos esse testor Posoni 29 8bris 1732

Alexander Agner Trompsett.

PRÍLOHA Č. 12

PL, inv. č. 19, 8, 12, 2 – Vyúčtovania účinkovania hudobníkov Dómu sv. Martina na bohoslužbách, v oratóriách a pod.

Specification

Der andacht, welche den 23. Jenner lauffenden 1740. Jahres, am fest des heiligen Joannis Eleemosynarii, und durch die Octav, in dero gewidmeten Capellen, auß befehl Ihro hochfürst: Gnaden engeordnet, und *Musicaliter* verrichtet worden, wie folget.

Erstlich am festtag 2. Vespern und
Hoch=Ambt, denen *Vocaliter* 4 fl
Denen Thurnern 4 fl ..... 8 fl

Unter der Octav 6 figurirte Musicalische
Ämbter, den Vocalisten vor eines 1 fl 50 d:
deren Thurner also ..... 18 fl:

Item unter der Octav vor 9 Litaneÿen
denen Vocaliter vor eine 1 fl 50 d:
denen Thurnern also ..... 27 fl:

In der Octav widerumb 2. Vespern
und Hoch=Ambt, wie am fest ..... 8 fl:

dann vor das Erster Quatember
ambt, und litaneÿ, den 20, Martÿ
vor Vocal Music, und Thurner ..... 7 fl:

Summa 68 fl

Obstehende Summa ist
mir den 28. Martÿ 1740.
Rechtens bezahlt worden

L. S. Johann Andreas Sumer mppria
Cantor bey St: Martin.

Daß mir Ends Unterschriben und geförttigten nachfolgend Specificirt= und Verrichte Got-tes=dienst in der Capellen des heiligen *Joannis Eleemosynarii* von *Vocal*, und *Instrumental Music* rechtens bezallet worden. Bezeuge hiemit. Prespurg den 21. Martj A: 1735.

Erstlich den 23. Jenner als am fest=
Tag des heiligen Vor 2. *Vesper* und
Hoch ambt, denen *Vocalisten* 4. fl: denen
Thurnern 4. fl: ..... 8 fl –

Unter der *Octav* Vor Neun gehaltene
Litaneÿen, denen *Vocalisten* Vor eine
1 fl: 50. d: denene Thurnern 1 fl: 50. d:
macht ..... 27 fl –

In der *Octav* widerumb Vor 2.
Vesper und Hoch=Ambt wie oben ..... 8 fl –

Item deb 20. Martj, vor das Erste
Bruderschafts Quatember Ambt Vor
Vocal= und Thurner 4 fl. nachmittag
Vor die Litaneÿ 3 fl. .... 7 fl –

Summa 50 fl –

L.S. Johann Andreas Sumer mppria
Cantor beÿ St. Martin

Daß ich von dem Wohl Edl= und Gestrengen Herren Von Neupaur, Ihre Hoch=fürst:
Gnaden Wohl meritierten *Inspectore*, vor dreÿzehn gehaltene Litaneÿen, zu Ehren des H:
Joannis Nepomuceni, nemblich von Ersten *October* biß letzten *Decembris*, lauffenden Jahrs,
Neunzehem Gulden. 30 Kr: bezeiget meine gestehlte fertigung. Prespurg den 31. *Decem-*
bris. A: 1735.

S. 19 fl: 30 Krs.:

L. S. Johann Andreas Sumer mppria
Cantor beÿ St: Martin.

(Regest:)
Die 7ma Mäj 1733
Musicor. Ad S. Martinum
Super 35 fl.

N:° 33

Specification

Waß in *Translatione* des heiligen *Joannis Elemosinarÿ* in *figurirten* Gottes diensten verrichtet worden.

Am Tag vor der <i>Translation</i> ein <i>Vesper</i>	2 fl.
Am fest Selbsten das hoch=amt.	2.
<i>Procession</i>	4.
Te Deum laudamus	1.
Nachmittag die <i>Vesper</i>	2.
Vnter der <i>Octav</i> 4. Ämbter	8.
Item 3. Litaneÿen	6.
Am Ersten Monath Sonntag der löbl:	
Bruderschaft ein Amt	2.
Am Anderten Monath Sonntag ein Amt	2.
Vor 1. <i>Vesper</i> , und 2. Ämbter, wo die Thurner beÿgewohnt	6.
Summa	35. fl.

Den 7. Mäj 1733. richtig
bezahlt worden.

Johann Andreas Sumer mppria
Cantor beÿ St: Martin

(Regest:)
Quittung
Wegen bezahlten *Musis* von St. Martin über 23 gehaltene Lÿtaneien beÿ der Saulen *St. Joanis Nepomucenj*. Id est: Von 14 9br: 727 bis ult: Mäj 728. jede à 1 fl 30 x.
Pr: 45 fl.
N:° 9

Specification

Deren abgesungen *Ljtaneÿen* beÿ der Saulen *S: Jois Nepomucenj*, in der Hochfürst: Residenz. Als von 14 Novembris A: 1727 *exclusivè* sind bisletzten Xbris gepflogen werden 6. Ljtaneÿn, Vor ieder acoordirter massen(?) 1 fl 30 Xr: bringt .....

9 fl.	
Item A: 1728. Von ersten Januarÿ an bis End Mäj werden gezählet 23 ljtaneÿen Vor jede wie oben gemeldet 1 fl 30 Xr. bringen	34 fl.
In Festo S: Jois sind die 4 turner mit <i>Posaunen</i> erschienen Vor Welche zu 1 fl 30 Xr	1 fl 30
Summa	45 fl

Diese 45 fl sind Vns herunth zu End gesezten Dato Von Ihro gestrs: Herrn Neupauer als Hochfürst: *Inspectore* richtig bezahlt worden. Datum Preßburg d. 5 Junÿ A: 1728

Josephus Zetl
Coll: Ecclae Pos: ad S: Martinum
Cantor mppria

PRÍLOHA Č. 13

PL, inv. č. 2 – Vyúčtovanie hudobníkov Dómu sv. Martina, jezuitského kostola a mestských trubačov na predvedení oratórií (1728)

(Regest:)

No: 26

Conto von den Thom=Musicis wegen gehabten bedienung beÿ den 6 Oratorijs und so viel Vorherige proben

Pr.: 50 fl.

Verzeichnus

Deren jenigen Persohnen so zur *Production*
Jugster fasten oratorien auf hochfürstl.
Gnädigsten befehl bestellt und gebraucht
worden. Ao: 1728

Vocalisten und Cembal.

Von 6: oratoriiis und Jedesmahl

Vorgegangener Prob.

	fl.
Richter: <i>Regens Chorj â Jesuit:</i>	6
Kläger: <i>Bassist</i> von domb	6
Heylandt: <i>Tenorist</i> von domb	6
Organist: von domb	6
<i>Discant</i> und <i>Alt</i> pro Choro	4

*Instrumentisten**Oboe Second:* fux ..... 6*Viola:* Thurner ..... 6*Violino Secundo* Durant von 4. *Orator.*

Item vor geschribene Notten, vermög wissen

Shafft herrn *Schonauers*. NB. worhie

bezahlt worden.

Bassist von domb wegen geschriebenen

100. Pögen mit wöhrtern a 2 gro. 10

 50

Entstehende funfzig Gulden seind mir

Denen Hierinnen Specificirten zu *distribuiren*

/: von titulo Plenissimo Ihro Hochfürst. Gna

den pp. wohl. Verwedneten Inspectoro Herrn

v. Neupaur paar außgezahlt worden.

Erkundt diseß.

Datum Presburg den 31:^{ten}

Decemb: 1728

L.S.

 Bernhardt Ponhaimer
Bassist in domb beÿ
 St. Martin alda mppria

A.º 731 die 28. Julij Pro Theatro ad hujas S. J. Collegio dati, 460 fl. 12 Xr.

Auff deß newgemachten theatrj beÿ denen Ehrwür.
Pater Jesuitem in Pressburg, so von maller und
tischler verfertiget wird, wie auch xenia

	Scenae
Erstlich wird gemacht ein Partall, ein statt durch das gantze theatrum mit	14,-
Lager mit	14,-
Wald mit	14,-
Felßen mit	6,-
Zimer biß auff die Schlußrahm mit	8,-
Ein schlußrahm mit	4,-
Ein ruwwand	4,-
	Suma 64,-
Darzu seind nothwendig 16 stühl	fl x
iedes pr 3 fl 30x	56,-
Vögl zum auff ffassen	3,-
Vor eine Scen macherbau groß und klein ides pr. 2 fl.	128,-
Vor der Partall	20,-
Vor farben und laÿmb	30,-
	Suma 240 fl -
Tischler arbeit	fl x
Erstlich Neues Partall sambt einer brustbanth Und 8 Rahm zu denen Scenen von eÿgenem holz	38,36
Item extra Neue lathen zu denen Rahmen Kaufft	6,30
Zu den fußboden 21 Taffeln iede pr 2 fl	42,-
600 bodenuögl 100 a 6 grossen.....	1,48
Vor tischler arbeit.....	20,-
	108,54
<i>Expensae praemiorum</i>	
<i>Praemiorum libri 67 una cum compactura .....</i>	68,18
<i>Periocha duplicij idiomate lat: et germanico .....</i>	16,-
<i>Honorarium Compositoris Musicae .....</i>	12,-
<i>Honorarium Musicis tubicinibus et pro occasione discantistae et altistae tyrnaviã.....</i>	15,-
<i>pro illuminatione theatrj .....</i>	2,-
<i>Laborantibus circa raptus, mutationem ac pro Tensionem Scenarum.....</i>	3,-
	Summa 111,18
	Totalis Summa 460,12

Fr. Emericus mppria

PRÍLOHA Č. 14

PL, inv. č. 2 – Vyúčtovanie nákladov na fašiangový bál (14. 2. 1729) a trubačov, účinkujúcich pri vychádzke na saniach

(Regest:)

*Expensen*Über den d. 14ⁿ febr: 1729 im landhauß gehaltenen *Ball*, wie auch bey der Schlittenfahrt.

Pr: 98 fl 17.

N:°

Verzeichnuß

deren beÿm Ball, so den 14.ⁿ febreuarij auf gdgste Verwilligung nomine *Ill:mi D:ni Comitis Georgij Esterhazÿ* von S:^r fürstl. Vnd Ertzbischoflichen Gdn gehalten worden betragende Expensen, Vor die Musicanten Vnd andere so dabey gedienet. alß auch beÿ der Schlittenfahrt.

	fl x
denen Trompteren Vnd Bauckern.....	16, –
denen 6 <i>Musicis</i> Von S: ^r <i>Eminenz H. Cardinal Csakÿ</i> jed. 3 fl.....	18, –
desgleichen denen 6 ungarischen jed. 2 fl:.....	12, –
item denen Von S: ^r Excell. H. grafen <i>Kinskÿ</i> deren	
denen frembden Köchen Vnd Zuckerbacker	
deren mit ihren gehillften 9 gewest.....	18, –
denen 12 <i>Granadiren</i> mit einem Corporalen so die Wacht gehalten.....	7, –
dem Tischler so alle Tischen abgebrachte Vnd wid. Aufgericht, sambt der bünn	
Vor die 30 musicanten Vnd anders	5, 30
dem <i>Janitor</i> so als <i>Commisarius</i> gedienet.....	2, –
der haußmeisterin in landthauß.....	2, –
dem haußmeister v. S: ^r <i>Excell: H. Palatino</i> wegen hergelichenen sachen.....	1, 08
vor blumen Zum <i>Confect</i> Zihen	11,45
Vor 12 Spill Weiße Karten zu <i>Billiets</i>	1, 30
Zweÿ Tragern so durch 3 tåg zum	
Zu, Vnd Abtrag. Gebraucht word. â 17 ^{nen}	3, 20

 98,17

(Regest:)

Attestatum

wegen bezallten Trompeter und Pauker

Pr. 16 fl

Ex Mandato Celsissimi Principis demandati sunt dati floreni 16 pro tubicinibus quatuor et Tympanista videlicet pro *Schlittenfahrt* diei 14 Februarj 1729

Qvos ego infra Scriptus levavi
Ad distribuendum
Alexander Agner

(Regest:)

Schein

Vor die *Cardinal Csakische Ungärische 6 musici* so den 14ⁿ febr: in Landthaus beym *Ball*
gedienet

Pr: 12 fl –

Qvietantia

super Florenis 12 Qvos ab Eminentissimo Principo Emerico Eßterhazÿ Archi=Eppo Stri-
gon. Tetit /: die 14ⁿ ? Prmiss. Nro Fatigio ex Gratia. Alte Tit. Suae Emae. In Domo Regni-
colarum.

Hungarici Musici Suae Eminentiae
Cardinalis Csákÿ

PRÍLOHA Č. 15

PL, inv. č. 5 – Žiadosť lutnistu Paula Duranda (1730) o podporu

(Regest:)

Gnädigste anschaffung

Pr: 7 fl –

N^o: 6.

An dem hochwürdigst: hoch
 Gebohrnen deß Key: Röm:
 Reichs Fürsten Vnd herrn
 herrn Emericum aus denen
 Graffen Esterhasÿ de Galanta
 Erz=bischoffen zu Grann,
 Deß hochLöb: König:
 Vngarn *Primas* /: P. T./
 Ihro Käy: Maÿ: Würckl:
 Geheimben Rath Gnäd:
 Fürsten, Vndt herrn h:

Vnterthänigstes

Memorial.

p: ut Intus.

(na 2. strane regestu vyjadrenie Františka Töröka:)

Ad humillimam infrascripti Supplicantis Instantiam benignè resolvit Celsissimus Princeps
 florenis Septem quos Dnus Perillris Inspector eidem ritè consignavit In quor[um] fid[em]
 Posenij Die 11. Decembris 1730

Franciscus Török mppria

Hochwürdigst Hochgebohrner
 des Key: Röm: Reichs Fürst.
 Gnädigster Fürst, Vndr herr herr.

Jene hohe Fürst: Gnad So ich alß unwürdiger alhier der zeith empfangen, Eüre Hoch Fürst:
 Gnaden mit meinen wenig erlehrten Lauten Instrument etlichs mahl zu bedienen, gebet mier
 anlaß in Vntertänigkeit mit dießen geringen anlangen demüthigste auffwartung zu thun, Vnd
 beÿ zu bringen, wie das ich noch beÿ meinen Jungen Jahren mit kleiner *Condition* Vnd dienst
 versehen, Vnd meinen armen Eltern /: welche kaum selbst ihre Tägliche nahrung Von dießen
 dienst verschaffen khönnen :/ molest bin mich auch gäntzlich abgerißen, wie auch Lust, Vnd
 begierd hätte, in der Lauten ein *profect* zu machen Vnd mich beÿ einen guten Maister in Wienn
 zu perfectionieren; Weillen ich aber auß ermanglung der Mitteln zu meinen Vorhaben nicht ge-
 langen kann, alß habe meine demüthigste bitte An Eüer Hochfürstl: Gnaden zu dirigiren, mich
 unternehmen Eüer Hoch fürstl: Gnaden geruhen auß hoch angebohrnen milde über mich ar-
 men eine gnädigste *reflexion* zu haben, Vnd mit gnaden gewogen zu sein, damit ich zu solcher
 meiner *intention* gelangen khönte; Welches ich, so es gott geliebt abzu dienen, wie aich mit mei-
 nen Eÿffrigen gebet zu *remeritieren* werde schuldig, Vnd Verpflichtet Leben Vnd Ersterben;

Eüer Hoch fürstl. Gnaden

Vnterthänigster
 Paulus Durand

PRÍLOHA Č. 16

PL, inv. č. 19 – Doklad o poukázaní 33 fl 12 X hobojistovi I. Sieberovi do Benátok

(Regest:)

Die 16 Januar. 1740. / Super 33 fl 12 X / Dno Siebert *Musico* ex benigno Mandato Venetias missis // N:° 4

Dato bezahlt mir herr Antoni Mader alhierm Gulden dreÿ und dreÿßig auch 12 X^r auf auf-
stattung /: titl :/ herrn frantz von Töröck in Preßburg, undt p. *Conto* herrn Lorentz Jacob
Mehling undt zur disposition herrn Ignatio Sieber in Veneczÿ. Welches hiermit bescheine.
Wienn den 16 Jener 1740 –

Fl. 31: 12

Balthasar Johann Bethgel

PRÍLOHA Č. 17

PL, inv. č. 2 – Vyúčtovania ciest Esterházyho trubačov do Viedne (1727, 1728)

(Regest:)

Schein

Was denen fürstl. Trompetern mit nach Wienn gegeben worden.

Pr: 21 fl 52 x.

N:º 1.

pro mens. Xbris 1727.

Mit hochfürstl. Gnädigsten *Consens* seynd die zwey Trompeter als *Alexander Agner* und *Martinus Streska* d. 1er Xbr: dieses Jahr nach Wienn gegangen und ist ihnen aus fürstl. Anschaffung mit gegeben worden Von Prespurg aus

Vor 14 tag Kostgeld jed.

â 34 x. f.

f 15: x 52.

Vor ihr fuhrlohn hin und

wieder

6, –

---

 f: f 21, 52 x

Infra scriptus recognosco me percepisse a Dno Inspectore Neubaur florenos 21 x 52

Posonÿ Die 1 Decembris 1727

Alexander Agner

(Regest:)

Schein

Wegen dem Käy. Trompeter auf fürst. Befehl Von Preßpurg nach Wien zu lieffern

Pr: 12 fl 39 x

Nº: 31

Quittung.

fl Xr

Pr. Zwölf gulden, 39 Xr welche auf anschaffung Ihro Hochfürst:

Gnad: dem Käy: Trompeter H. Joannes nacher Wienn Zue lüffern

an fuhrlohn geben ..... 6, –

Zu hamburg und Schwesirdt an Kost Ver Zehrt 3,39

In Wienn Vor mich auf die nacht und fuhr lohn widerumb umher

Prespurg ..... 3, –

 Summa 12,39

dieße 12 fl 39 Xr habe richtig Zur meiner Händen Empfangen von herrn Inspector, bezeiget meiner Eigener handes Vnterschrift. Prespurg den 23 Xbris 1727.

Id e 12 fl 39 xr

 Martinus Streska
 Tubicen

Summary

EMERICUS ESTERHÁZY'S ENSEMBLE IN THE YEARS 1725–1745

Archbishop-primate Emericus Esterházy (1663–1745) has hitherto been known only as a patron of fine art (he employed such artists as G. R. Donner, A. Galli Bibiena etc.). Esterházy, however, during the years 1725–1745 also had an outstanding court music ensemble, where a number of musicians of European significance, including composers, were active. The ensemble was formed around a “core group” in 1726–1729, which was formed by J. M. Schenauer, F. Syhn, L. Carl, C. Trautmansheim, trumpeters A. Agner and M. Streška, horn players W. Bauer and G. Häring, and bassoonist F. Dušek. In the 1730s the ensemble underwent a major development, when it was joined by the then only 19-year-old Joseph Umstatt (1711–1762), an outstanding player on keyboard instruments and also a composer (from 1737 Umstatt unofficially held the position of Kapellmeister, identifying himself in signatures as “*Music-Director*”). Together with him the Italian bassoonist A. Cavallari came to Bratislava; a year later J. O. Rosseter, violinist of the Imperial Court Ensemble in Vienna, came with his son; further new arrivals were the violinists J. Hilverding and Giacomo Calandro (1707–1788), who had previously been engaged as concert master in a variety of Italian opera orchestras (e.g. Teatro Capranica in Rome). The most important musician who was engaged in Esterházy's ensemble (after the departure of J. Umstatt in 1739) was the famous Neapolitan Francesco Durante (1684–1755), who came to Bratislava at the beginning of 1740 and worked there for a year. In the same year the Italian castrati D. Tasselli and D. L. Catani also entered Esterházy's service, and in 1744 a further castrato (alto), F. Antonelli from the Imperial Court Ensemble. Already in 1743 the violin virtuoso C. D. von Cronenstein had become a member of the ensemble. Many members of the Esterházy ensemble also composed, including J. M. Schenauer, J. P. Behr, J. Umstatt, J. O. Rosseter, F. Durante, L. Carl, the French bassoonist L. Détry (who collaborated with the ensemble in 1738–1739), and the Bratislava Jesuits' alto singer F. Fauner, who was actually the accessist of the Esterházy ensemble, etc.

Apart from the composition of the ensemble, this study also addresses the social status of the musicians (remuneration, accommodation, clothing, health provision, etc.), the collaboration of the ensemble with other musicians, not only from Bratislava (in particular from St. Martin's Cathedral), but especially with the Imperial Court Ensemble and further Viennese musicians and instrument-makers (A. Posch, M. M. Fichtl, M. Leichamschneider etc.), and also with local Bratislava organ-builders (T. Pantoček, V. Janeček). The palette of activities in which the Esterházy ensemble participated was extremely diverse: they ranged from grand ceremonies – for example, at the transfer of the remains of St. John the Almoner to a new chapel (1732), or the 50th anniversary of the priestly consecration of I. Esterházy (1738), or the regular and High Masses at St. Martin's Cathedral and other Bratislava churches (Jesuits, Capuchins, Brothers Hospitallers, Franciscans, Clarisses, Ursulines, etc.), where the archbishop served – to secular events at the Archiepiscopal Palace (the regular Fasching balls, celebrations of the archbishop's name-days, etc.) During I. Esterházy's era oratorio and sepulcro also flourished (especially during the engagement of F. Syhn, who was also a librettist, and J. M. Schenauer). Esterházy supported not only his own musicians (of whom he sent many to Vienna to perfect their playing) but also musicians abroad, for example the young (and subsequently celebrated) lute-player, Bratislava-born P. Durand, and the famous German oboist I. Sieber, engaged in Venice etc. The ensemble of primate Esterházy was active during one of the most distinguished periods in the musical history not of Bratislava and indeed of Central Europe as a whole.